КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(С В Е Т)

Советски Союза Коммунистически парте
Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР
Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган

Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

№ 151 (4442).

17 ДЕКАБРЬ
ЕРА.
[illegible] ШУ.

Мах 2 кап.

ГАЗЕТА АРАДУЬЙЛИ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

КПСС XXIV съезда накъадолхаш

ХЬАТIАДОАГIАЧА ШЕРА ЯЛАТ ХЬУВКЪАДАРА

«Ингушский» совхоза механизаторан чуйнина тIахоагIача шерарча хьувкъама лара йолаш бохаш. № 3 йолча отделене 3500 гектар гурахь дIадийна кIа да йолкорма а езаш. Цу балха уккхаза йоккъестала бахнаб Грознерча юрта бохкама аваш болхлой. Летчика Черномуров Петра лелаеш йола АН-2 яха самолет ца совхан удобренеш ххай тIа дIатоссаш в. ХIаьта ца хадаш шиъ МТЗ - 6 ахача погрузчикаца самолета тIа удобренеш тIайотташ ва совхоза механизатор Евлоев Хасмахьмад. Укх деношка цар 300 гектара тIа дIатессий калийин туп, суперфосфат, аммиачни селитра яха удобренеш, хIора цхьан гектара 100 килограмм йолаш.

СУРТАШ ТIА: механизатор Евлоев Х. (юллагIчун тIа) удобренеш самолет юкъа латт.

С. ХАКИЕВА суртаца текст.

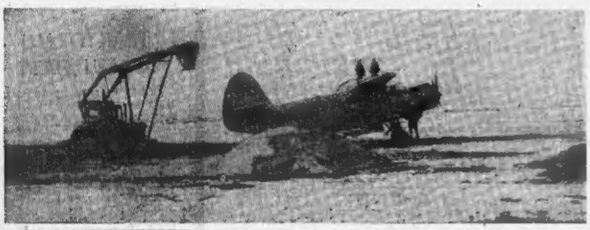

ДЕГIАУХ ЭНЕРГЕТИКА

Октябрьски революци хилалехьа вай мехка зIамига электростанцеш мара хиннаяц. ДоагIача хих пайда мийбеш хиннабац цу хана. Электроэнерги яккхара даькъе дуаен тIа барзIагIа моттиг хиннай Россега. 1913 шера 2039 миллион киловатт - сахьат электроэнерги йоаккхаш хиннай цо. ХIанз духхьал вай Нохч - ГIалгIай республике йоакх 3 миллиард совгIа киловатт - сахьат электроэнерги, из хул Октябрьски революци хилалехьа Россе йоаккхаш хинначул цуккха дукхагIа.

Йоккха энергетически база вIашагIъеллай вай республике Советски Iедал дахьачул тIехьагIа. 1928 шера йоаккхаш хинначул 81-зза дукхагIа йоакх хIанз вай республике электроэнерги. Юртбоахаме чакхдаьккхад колхозаштей совхозаштей электрофикаци яьй. ХIанз юрташка бахача нахага дIакхоач 70 миллион киловатт-сахьат электроэнерги. Укх тIеххьарча пятилетка шерашка Нохч-ГIалгIайчен юртбоахаме шозза дукхагIа пайда эца болабаьб электроэнергех.

ШЕРА ПЛАЙ КХОАЧАШЪЯЬЙ

КПСС XXIV съезда сийна тIайида социалистически декхараш толамца кхоачашду Грознески «Дружба» яхача картонажни фабрика коллективо. Продукцеш реализаци яра пхе шера плаи хьана дукхха хьалха кхоачаш а яь, парта арг1анарча съезда сийна керда декхараш тIайийцад цо. Ер шу чакхдалалехьа 230 эзар сома мехьа продукци арахеца хьахIар фабрика балхлой. Уж декхараш толамца кхоачащдеш да.

Пятилетка тIеххьарча шера план тха фабрика коллективо хIанзлехьа кхоачашъяьй, ер шу чакхдалалехьа планал совгIа арахецаргья 57 эзар сома продукци. Уж толамашка дакъачо кхьистта дика къахьийгад закройщикаша И. Исаевай, С. Агазаринца Ю. Иваевай, склейщикаша А. Бингашевай, Р. Ахмадовай, кхы дукхачар а.

Х. КОТИКОВ,
Грознески картонажни фабрика директор.

* * *

Шеннхо ца хиначa тайпара хьинар айдеиа къахьегаш ба укх шера Грознески теплоэзинцаш. Пхе шера план хана дукха хьалха кхоачашъйрах кхоачийбь а ца Iеш, цар укх деношка кхоачашъяьй мукь дIа-яха бахьара шера план. Ударни вахта латтачо теплоэзиницаша дIахо яхь а дикагIа къахьега вош!

Г. АНОХОВ.

ГОВЗАНЧ

ЛоархIаме йоаца цхьаккха участок яц вай социалистически боахама. Масала, сахьаташ тоадерий болх... Цхьайолча предприятеша деча балхашка хьежача лоадеи боаца гIулакх дет сахьаташ тоадерий балхах. Цхьабакъде, из лоархIамех вахь ишаший болх ба.

Грозне машиннаькъа вокзале гаьна йоацаш йоаллача будка чу болх беш ва сахьаташ тоаду мастер Василий Иванович Очерков. Балха хана ехь минут дIайоаш из волча клиенташ боацаш.

1930-ча шера волавениав Василий Иванович сахьаташ тоаде. Фашистски Германе хьовбаьча тIемо безача балхах ваьккхар зIамига саг. ТIем тIа моастагIех майра летар Василий Иванович. Деналца, майралца моастагIчох латарах ийс ордени медали елар тIемахочов. Советски нах моастагIа эша а еш, даьнала къахьега болабелар. Иштта Грозне цIавера Василий Иванович а. ТIом хьалехьа ше баьча балха юхавера из. Цу хана дена шиъ говзал тIехь - тIехьа лакхъеш, кахьи хьашташ кхоачашдеш хьавоагIа цов. Очерков. Цхьаккха тайпа сахьат даи Василий Ивановича тоаде ца доаш, хIаьта цо тоадаь сахьат ниъса лел, дукха ха йоаккх ца талхаш.

Хела тоаду Василий Ивановича пассажирий сахьаташ а. Со цу мастерской хиначa дийнахь из волча вера Грозне гIолла тIехйоллача цхьан поезда тIара пассажир.

— Сахьат сецад са. Хьай вIаштIехьа дале хьежа ухханга! пхийтта минут яьлча поезд йода са. — лекар дир цо мастерга.

Пхе - илх минута тоа а даь дIаделар мастеро сахьат долча даьга. ЧIоагIа раьза хиния дег тIара баркал аьлар клиента сахьаташ тоадечов. Иштта баркал валийташ бу Василий Ивановича шиъ болх. Уж дешаш бакъду жалобай предложенеш книжка тIа дукххача наха даьча йоазоша а.

Дика производственник хиларал совгIа дика общественник а ва Василий Иванович. Общественни суда председателалла хержав из.

Цо лира къовсам лоаттабу тулгийнаща, малара тIерабараша, кхыча во гIулакхаш доахкараша. Шиъ производственни а общественни а декхараш дика кхоачашду Василий Ивановича, дудукьа Юбилейни медаль а ений цунна укх шера.

Т. САИТОВ.

УДОБРЕНЕШ КХАШКА

Юртбоахама культурай хьуакъам лакхбера деча балхашта юкъе лоархIамечарех да удобрени йиллар. Шерагаьа шерага дукхагIа хулаш йоагIа совхозаша, колхозаша кхашки йоаккха органически удобренеш. Иштта, ер юбилейни шу доладелчо, дена цхьоалагIа декабрь тIеххачалца 482 эзар тонн органически удобренеш йиллай вай республике колхозашкей совхозашкей. ДIадахача шера шу хана йиллачул 26 процент дукхагIа я из.

ДIадахача шерачул дукха дукхагIа еххай кхашка удобренеш Грознески, Гудермесски, МалгIабика, Надтеречни, Наурски, Шелковской районий боахамаша. Иштта, Надтеречни районе — кхозза Наурски, МалгIабика районашка — шозза, Гудермесски — 1,9, Шелковской — 1,6 дукхагIа органически удобренеш йиллай юртбоахама къахьегамхоша.

Кхашка органически удобренеш йиллара укх шера план цхьоалегIча декабре тIеххоачашъяьй Надтеречни, Наурски районий боахамаша. Цунца цхьан планагIа йилла езачох 80 процент мара органически удобренеш дIаэзаяц республика кхашка. План кхоачашъяра тIехьадисад Ножай-Юрта, Сунженски, Урус-Мартана, Шаьла районий боахамаш. ХIаьта фермашка уккхача органически удобренешка хьежача уж кхашка дIаяхьара план хийцина кхоачашъе а тIеххоачашъе а йиш йолаш бер цу районий механизатораш.

1 декабрь тIаххоачаш республика кхашка органически удобренеш яхкарах йола

СВОДКА

(план проценташца)

1. Ачхой-Мартана	74
2. Ведана	20
3. Грознески	99,0
4. Гудермеса	94
5. МалгIабика	91
6. Надтеречни	123
7. Наьсаран	37
8. Наурски	100
9. Ножай-Юрта	58
10. Советски	14
11. Сунженски	72
12. Урус-Мартана	56
13. Шаьла	73
14. Шелковской	95
г. Грозный	20
Ерригена республике	80
Юрта боахама Министерства	82
«Скотопром» совхозаша	64
«Грозвино» объединене	150
«Консервплодоовощ» объединене	47

БЕТТА ТIАРЧА ШОЛЛАГIЧА ДЕН ТОХКАМИЙ ПРОГРАММА ТОЛАМЦА КХОАЧАШЪЕШ Я

ГаьнарчА космически бувзама центр. 14 декабрь. (ТАСС). «Луноход-1» яхача автоматически аппаратаца болча радиои - телевизионни бувзама арг1анара сеанс дIайолаелар 13 декабре московски хана 19 сахьат хьачa. Луноход къулбехьен наг1оракхьа дIачо йолаш яр. Бетта тIехен телевизионни сурташ, Iилма информаци, бортовой системаш миштий хотташ йола телеметрически данеш лаьтта Iочу а теланш.

Бетта ландшафта герга панорамаш яхар хухьа «Луноход-1» яхачо дукххаза голаш йийттар, цхьаза юхаерзаш юхатIехьашкахьа а яхар. Къахьетта аьча, специалистий селенологий чIоагIа уйла тIаозаш йолча цхьан кратера герга ихар автоматически аппарат.

Телеметрически панорамни суртийн стереоскопически суртийн анализо йиш хилийтар из кратер кхычарна юкъе къаьгга рельеф а йолаш «къона» хилар хьахайта.

12-чен 13-чен декабре даьча сеансашка лунохода радиометра тIа хIоттар космически сердала — альфа - частицейн протоний корпускулярни тоатола интенсивность лакхъялар. Сеансашта юкъерча хана сердал массех итташ дукхагIа дакхъелар. «Венера-7» яхача планеташта юкъерча автоматически станцеи аппаратура а иштта белгалдаьккхар корпускулярни тоатола интенсивность лакхъялар. Уж тайпа иэленеш хилар 10 декабре Лаьттарча астрономически обсерваторешна дIахаьаь йола Малхьа тIа чIоагIа сердал яларца.

13 декабре бувзама сеанс чакхйоалача хана Малх Бетта горизонта тIа 40 градус совгIа лакхбелар. Бетта тIехен тIем лунохода корпус тIем тIоутташ йола йовхала тоаталаш лакхъелар. Белхъа автоматически аппарата приборни отсекера температура Цельсе 15 градус кхаче йолаш лоаттайир. Отсекера давлени ртутни бIоагIнага 750 миллиметр я.

Бетта тIа болх баьча ерригача хана «Луноход-1» яхачо 625 метр никъ баьб, хIана ше йоссаьча моттига 800 метр герга гаьна а я.

14 декабре дена 16 декабрага кхаччалца йолча хана балха программага хьежжа луноход лела лаьрхIа яц. Цу хана Iилма тохкамаш дерга.

«КОСМОС-386» — СИГАЛА

1970 шера 15 декабре Советски Союзе урагIъяхийтай «Космос-386» яха арг1анара Лаьттан искусственни спутник. Спутника тIа оттаьй 1962 шера 16 марта ТАСС чьакхайкаьча программага хьежжа тохкамаш дIахо дара эша Iилма аппаратура.

Спутнике тIа оттаьа аппаратура дерттIа болх беш я. Iочулуш йолча информацена обработка ю координационно - вычислительни центро.

(ТАСС).

«ВЕНЕРА-7» ЯХА АВТОМАТИЧЕСКИ СТАНЦИ ДIАКХАЬЧАЙ

ТАСС ХОАМ

1970 шера 15 декабре «Венера-7» яха автоматически станци 120 дийнахьи бусси никъ баьчул тIехьагIа Венера яхача планета тIа дIакхаьчай.

«Венера-7» яха планеташта юкъе лела автоматически станци урагIъяхийтар 1970 шера 17 августе. Цу хана станцо 320 миллион километр герга никъ баьб, радиобувзама 124 сеанс а хьай цунца йоакхa телеметрически информаци а яйцай.

12 декабре Венерана 1 миллион 300 эзари километр гаьна станци йолча хана полет чакхйоалача этапе — планета атмосфера из чухачара кийча еш йола операци йолаелар. Из де яр[illegible] лаьттара команда а еша Iотiахецаш йолча аппарата электропита[illegible] ца Малхьа батарейкаш тIа оттаяйр зарядка ера, хIаьта IотIахецача аппарата чура температура Цельсе 8 градуса тIа кхоачаяь яхийр.

15 декабре московски хенах 8 сахьати 02 минути яьлча станци планета атмосфера чу кхаьчаш орбитальни отсеке IотIахецаш йола аппарате вIашагIъаьстар. IотIахецаш аппарат кхоачачул тIехьагIа, из бахьан долаш цун скорость секундa 250 метр лаьгIъялча, парашютни система йолх ба йолалийтар, антеннаш хьалаелар, радиолинега гIоала информаци хьателa йолаелар.

IотIахецача аппарата тIара сигналаш хьаийр 35 минута. «Венера-7» яхача станцега кхаьчача бустамий результаташ обработка еш а йоазаре техника а я.

КПСС ОБКОМЕ

«КОНСЕРВПЛОДООВОЩ» ПРОИЗВОДСТВЕННО-СОВХОЗНИ ОБЪЕДИНЕНЕ БАЛХАХ

1969 шера 12 сентябре РСФСР Министрий Совето баьча сомага хьежжа йиллача «Консервплодоовощ» яхача Нохч-ГIалгIай производственно - совхозни объединене балха анализо хьахьох баьцадаараш соми бакхара, чакхбаккхара, бохкара, доал дара керда организационни форм тегаш ялар. Цо йиш хулийт юрта боахама, промышленноста, торговлена юкъера дукхьалара бувзамаш шерде, баьцадаараш, сом эшара, царна бака нах IалашбаргIулакх вIаштIехьдаккхарах боле бехкотохам лакхбе.

Лоашача хана шерьлар объединене консервни промышленностен торговлен бедала беза. Объединене совхозашка 1969 шера 2,6 эзар гектара тIа мара ца дуаш хиина баьцадаараш 1970 шера 3,6 эзар гектара тIа дийра, хIаьта деррига чукхуьаь хиина баьцадаараш 37 эзар тоннагара 30 эзар тоннага кхоачаш дукхагIа хилар, цо йиш хилийтар баьцадараш кийчдарен чакхахарен план толамца кхоачашъе.

Цхьаболча болх баьб консервни заводий материально - техническа база чIоагIъеш, цар производствени мощностех шерагIа а дикагIа а пайда эцаш, производства эффективность лакхъеш.

Хаьдда йолча ассортиментах баьцадаараш консервни продукци яккхара совхозашта специализаци е йолаьй. Консервни продукце цхьадола керда тайпаш хьадалга карадерзадаьд.

Цу деррига а йиш хилийтар объединене ерриге хьайна 1970 шера 10 бетта планал совгIа 6 миллион условни консервай банка арахеца, уж 19 процент дукхагIа хьае, дIадахача шера цу хана хиначул 20 процент къахьегама совгIа лакхъе.

Горплодоовощторга материально - технически база чIоагIъелийй, вай хапарча оборудованеца Iалашъаьча йоккхача магазиний чоах торговли сеть шеръенай. Баьцадаараш дахар, чакхдахар, дохкар дал йолча системе вIашагIтехача объединене Iалашдир керда йолча тайпара а дика а юкъархал довоаш кхай тIара къайоагIача тайпара уж промежуточни базашка чу а ца кхухьаш магазинашка кхоачийта. Из вай торговли сете кIезигагIа да а дов, талха а таьх баьцадаараш соми.

Цунца цхьана КПСС обкома бюрос белгалдаьккхар «Консервплодоовощ» яхача объединене, цун совхозий, заводий, плодоовощторга дуалакхоша хIанз а шоай болх КПСС ЦК декабрьски (1969 ш.) июльски (1970 ш.) Пленумий решенеш дIадехарашка диллача ледара вIаштIехьбаьхкаш хилар. Хоай дара кердача организационни формах доаккхача, юртбоахамен промышленни производство кхы а пайданегIа лелае йиш хулийтача, беза нах соманнен баьцадаараш дикагIа Iалашбайтача тоалашагIа долча гIулакхех кхоачамболлаш пайда ца эцаш хилар. Цхьайолча совхозашка хьалхе а сакхе кхоачамхилал терко ца лаьтта леладара культура, агротехнически гIулакхаш дара ханаш телхаю, цалаш моллагIчарна тIехьа баьцадаарий культураш дIаюлга Iалашдац, дIовхдаьча лаьтта баьцадаараш дуалга лоаа латт.

Геттара во латт баьцадаарий культурай гIи леладелга. Шоашта тIадилла гIулакх «сортсемовощ» (нов. Карнаухов) кулгалхоша бехктокхаме ца хетар бахьан долаш совхозашка дIадуа фу дIакхоачийт из эшара лоархIам ца беш, во долаш.

Объединене совхозашна, къаьстта № 3 йолча сомийн баьцадаарийн, «Аргунский» совхозаша хьалха а санна йоагIаш йола терко яц торговле дIабоькьийта соми баьцадаараш чудара, сортировка яра.

Объединене совхозий 10,5 эзар гектар долча онхача лаьттах ахаме тIа мара хий диллацац, хий деххара сеть хьанза хиларах цу тIа а дерттIа хий диллац, хIаьта «Овощевод», «Новосельский», «Орджоникидзевский» яхараш санна йолча совхозашка хий дуллаш лаьтта дац. «Консервплодоовощ» яхача объединене а мелиорацен хий боахамен министерства а ледара къестаду хIанз баьцадараш кхелелга дегIадоаладара эша хий декха лаьтташ дукхагIа хилийтара дешаш.

Организационно - боахама балха тIехь уж а къыдола а кхоачамбоалараш хилар бахьан долаш цхьайолча совхозашка («Овощевод», «Аргунский») кIанз а кIезига хьуакъ баьцадаараш соми:

Объединене совхозий материально - технически база кха боацаш я, вIалла кхоачамболаш а Iалашъяц уж юртбоахама техникацех автотранспортацех, хIаьта «Юбилейный», «Овощевод» санна йолча совхозашка кхьметтех центральни усадьбаш а яц.

Шенхаиттара кхоачамбоацараш да консервни заводий балха тIехь а. Грознески, Самашкински, Сунженски заводашкара технологически оборудовании къьмха, балха онсарле кIезига йолаш, хувна езаш я, дукхагIйола технологически процессаш ледара механизаци яь я.

Къаьстта дукха кхоачамбоацараш да Грознески консервни завода (директор нов. Ксендзовский) организаторски технически балха тIехь.

Нах чуIеча фусамащех берий учрежденешцех Iалашбаь ца хилар бахьан долаш заводашкех совхозашкех чIоагIа тоьаш болхлой, цо йиш хилийтац юртбоахама балхаш шоай каннахьа чакхдаха а технологически оборудованех бизза пайда эца а.

Республике шерагара шерага дукхагIа дIадуа баьцадаараш, дIакхагI бешамаш, дукхагIа чудахь баьцадаарашн соми, бакъда консервни заводий производственни мощносташа Iалашдац баьцадаараш соми шоай ханнахьа чакхбоахилга, къаьстта уж дукха кхачача хана, из бахьан долаш боахаманна а предприятешка а таlх уж.

Горплодоовощторго (директор нов. Маскуров) хIанз а доал дара кердача организационни форма дIадехараша маьххара эргабаьккхаби шиъ болх, йоагIаш йола йоакхо яц совхозаший гIулакхапара бувзамаш вIаштIехьдахара, соми баьцадаараш хай - ханнахьа тIакхатьара, хьаэнара, дохкара, йоагIаш йола порядок оттаьаш торговли сети торговле культуреи. Ледара вIаштIехьъяьйкха я соми — баьцадаарийн консервни продукцен реклама.

Совхозаш, заводаш, торг кхоачамхилал Iалаштьяц автотранспортацех бедала тераеш, из чIоагIа Iатахь шоай ханнахьа соми баьцадаараш чудара, торговле кхачийтара, чакхдахара.

КПСС Грознески горкомов горисполкомов кхоачамхилал иоккъостал дац объединене города гонахьа тепличю - парникови боахам дегIабоаладара, ледара юкъеоа цу гIулакхa промышленни предприятеш, г. Грозне соми баьцадаараш дохкара торговли шеръяра доагIаш доал гIулакхаш дац.

КПСС обкома бюрос шиъ сонем тIа «Консервплодоовощ» яха производственно - совхозни объединене (нов. Горошко) декхарийла йир соми баьцадаараш дахара, чакхдахара, дохкара доал дара керда форм эргаьккха товара болх дIахо а бе, цунца йолча резервехь торговех базагIа пайда эца, цу лоархIамерча гIулакха тIехь доал кхоачамбоацараш дIадаха.

Объединене корттера декхар лоархIайна дIахо а ведомственни карайолча совхозашка соми баьцадаараш дукхагIа дахар, цар ассортимент тоаяр, царга дIадолар лоахар, республике совхозашкех колхозашкех хьалкхебу соми баьцадаараш чакхдоакхилга Iалашдерсдоаш консервни заводий производственни мощносташ тIеххдегIайовлар; керда доллашехьа а баьцадаараш соми бохкилга овлантара тоаяр.

«Консервплодоовощ» объединении совхозий директораша декхарийла ба соми баьцадаараш дукхагIа дахара тIадерзадаь деррига гIулакхаш шоай ханнахьа чакхдаха, баьцадаарий сорташ харжара, цаI шолагIчоа тIехьа долаш дIадера, хьалкхебаь соми баьцадаараш шоай ханнахьа чуьера, къоастадара, эгара хьалхарча аргIана церех дикагIдараш торговле кхачийтара къаьстта терках тIа а бохийташ. Совхозашка баьцадаараш соми юххьанца дукхагIа чакхбаха беза.

Баьцадаараш дукхагIа дIадерен сомий бешамаш дукхагIа дIайоагIарен чотах 1975 шу чакхдоалаш объединене боахамашка баьцадараш 72 эзар тоннагех сом 24 эзар тоннагех кхоачаш баха беза. Тепличашкех парникашкех баьцадаараш дукхагIа дахара гIулакхаш де деза, из де лоркIаш 1971—1975 шерашка объединене совхозашка 10 гектар хулача лаьтта бIаьстанара теплицаш е еза (пленкана кIал), царех 2 гектара тIа 1971 шера е еш.

«Консервплодоовощ» «Сортсемовощ» объединенеш декхарийла а объединене совхозашка дикача баьцадаарий культурайн хилийта диргIдоацача сортийн ва доаккхилга, хIаьта шиъ ханнахьа тIададьелга Iалашде.

«Грознефтехимремстрой» трест (нов. Трегуб), № 7 йолча монтажни управлене (нов. Ковальчук), «Красный молот», Грознески ремонтно - механически, «Трансмаш», «Грозэнерго» управлене, Центральни ремонтно - механически (ин. Колесников, Сардалашвили, Медведев, Замуло, заводий кулгалхоша аьннад 1971 шера цхьоалагIа февраль тIаьхачалехьа «Консервплодоовощ» объединене совхозашка 2 гектар бIаьстанара теплицаш ира эша каркасаш кийчъе. «Консервплодоовощ» (нов. Горошко), «Сельхозтехника» (нов. Аванесов) яхача объединенешка, республика Министрий Советерча снабженеи сбытен управленега (нов. Гайсулов) «Чечингушснабсбыт» яхача центральни управленега (нов. Егоров) аьннах 20 декабрь тIакхачалехьа лаккехьа йийца теплицаш кийчъяра хилалза аргIана материалаш Iалашъяра доал къовстаде.

«Грозгипросельхозстрой» института (нов. Осипов) тIадиллад объединене теплична боахам 50 гектарага кхоачаш хургболаш йола документаци кийчъелга: 1971 шера хьалхарча квартале Ассиновски консервни завода очистни сооруженеш яра проект, Самашкински консервни завода реконструкци яра проект оттае. «Южгипроводхоз» Грознески отделенена (нов. Егоров) тIадиллад 1971 шера хьалхарча квартале Ассиновски консервни завод, кхы тIа а хьиа Iалашъяра проект оттае.

«Чечингушсельстрой» трест (нов. Исмаилов) декхарийла я 5 эзар квадратни метр хула капитальна теплицаш яь а яь, болх бе йолаялийта, хIаьта 1972 шера — 15 эзар квадратни метр, 1972 шера Ассиновски консервни заводе 1400 тонн чугIоргIола холодильник хьалъяь яккха.

«Консервплодоовощ» яха производственно - совхозни объединени (нов. Горошко), консервни заводий директораш декхарийла ба йолаш йолча заводашка модернизаци реконструкции яра чотах 1975 шу тIаххоачаш шера 200 миллион условни банкага дIакхоачаш производственни мощностеш лакхъе, дерна сезон тIакхоачаш 1971 шера хьувкъаш чакхбаккхарах 130 миллион условни банка а йоаш.

БIаьстан - Iаи хана г. Грозне баха нах тадданза хьортолашца Iалашбергболаш «Консервплодоовощ» объединени декхарийла я 1971 шера кхы тIа а 2 эзар тонн хьортолаш чугIоргIола хранилищеш хьалъе, республике Госплана (нов. Брыксин) тIадиллад уж хранилищаш хьелъяра йодаридин балкашта 150 эзар сом къоастаде, хIаьта иштта эгара хьалхарча аргIана «Консервплодоовощ» яхача объе[illegible] моттигера гIиммолгъю материалаш кхоачамхилал къоастае а.

Оперативни хьалхле лелаелга тоаде лерхIаш «Консервплодоовощ» яхача объединене начальника (нов. Горошко) тIадиллад 1971 шера 1 квартале диспетчерски службен телефонни бувзамаш вIаштIехьбаккха, бувзама управленена — горплодоовощторга магазинашка телефонни бувзам оттабе, ведомствени карайолча предприятешкарен совхозашкарен объединене телефони бувзам вIаштIехьбаккха.

«Сельхозтехника» объединени (нов. Аванесов) декхарийла я «Консервплодоовощ» объединени боахамаш юртбоахама техникацех запасной оаттхалшех эгара хьалхарча аргIана Iалашде а.

«Грознефтехимзаводи» яхача объединене начальникна нов. Пальчиковна гIадиллад 1971 шера полиэтиленах сомаш баьцадаараш вша тара еге вIаштIехьдаккха.

«Консервплодоовощ» объединени горплодоовощторги декхарийла я торга болх доал дара кердача организационни форма дIадехараша маьххара кийчбе, сомаш баьцадаараш тIакхухьача, хьаэнача, дохкача йоагIаш йола порядок оттаьра доал гIулакхаш де, уж магазинашка кхы тIа а кийчде, сортагIа къоастаде, расфасовка е, торговле культура лакхъе. Торга магазинаш керттерча даькъе шоай боахамашкара баьцадаараш сомашцех Iалашде.

1971 шера цхьоалагIа апрель тIаьхачалехь юхахьаже деза материально - бехктокхаме болча нах[illegible] магазиний заведующойн составага, магазинаш чIоагIъе еза техна йоача, г. Грозне соми баьцадаараш бокъонца дохка хоргдолча кадрашца.

Грознески горисполкома (нов. Истомин) тIадиллад нах чубаха цIеноа хьалдара тIара долча пхе процента чотах 1971 — 1975 шерашка 7 магазин яьлъелга Iалашде, хIаьта горплодоовощторга Стройбанка ссудай ботах — нах чубаха цIеной хьалдарча этажашка сомаш баьцадарашн дохка 5 магазин яьлъе, г. Грозне болхлой поселкашкара торговли сеть шеръяра къаьстта терках тIа а бохийташ.

КПСС обкома бюрос КПСС Грознески горкома, парте Сунженски, Шаьла, Ачхой - Мартана райкомаш декхарийла бир «Консервплодоовощ» объединене совхозийн консервни заводийн балха хьалхле лелаелга тIахьожаш белгаш тоаде, болхлоша уж Iалашъяра ховкъостал де, керттерча участкаш техкача кадрашца чIоагIъергIола гIулакхаш де, совхозийн заводийн болхлоша а гIулакхерча наха а юкъерча политически хьетамеш балха боараш лакхбе, цу лаьрда тIа КПСС ЦК декабрьски (1969 ш.) июльски (1970 ш.) Пленумий решенеш тIара хьадоагIа, хьалхашке латта декхараш кхоачашдара цар коллективаш сардагIъяха а.

СИГАЛБЕССАРА ПХАЬНАШ

Шера плана чотах хий дуллача лаьтта тIеххьара участок эксплуатаце дIаелар Ставрополья мелиоратораша Изобильненски районерча «Донской» яхача совхозе. ПятилеткагIа краера чиш дехка лаьтта 117 эзар гектар — шозза совгIа — тIаккхийттая. Цу дерригача лаьттах ах герга чутIа болх беш я боахамий шоай средствах хьаьнь системаш.

Укх шера пачхьалкхен комиссе эксплуатаце къайцай 21 эзар гектар лаьттанга Кубански хий кхоачийташ йола Ставропольски канала 159 километр Iаьха йола хьалхара аргIа. Российски Федерацера эгара йоккхагIйола из ирригационни системе хьалъяьлча кхы а 180 эзар гектара орошени а ергьа края йоккъал лаьттача районий кхо миллион гектар долча лаьттанга а кхоачийтаргда.

(ТАСС).

РАЙОННИ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕШ

МЕХКДАЬТТА — РАЙОНА КЕРТТЕРА РУЗКЪА

СТАРОПРОМЫСЛОВСКИ

Ала а деза1аш ода Старопромысловски районах мехкдаьтта район аьлла. Вай республикe доккхачу мехкдаьттахи газахи кхоллаг1а дола дакъа цу районо лу. Цудухьа тамаш е йиш йолаш дац укх денойшка хиннача XXXVIII партийни конференце доклада хьна КПСС Старопромысловски райкома хьалхарча секретара В. М. Шамарднчен цига къамаьлаш даьча коммунисташа керттерча доьхьe из отрасль д1ахо ц1ег1аккхуллара дешаш теркам т1абахийтар. Цер белгалдир мехкдаьттахошта, бурувдеттарашта пачхьалкхен ткъе шера заданн кхочашдечуш кара1гдаьннараш. Х1аьта уьж дог т1оьдоаккхаш да. 1966 шера 1,8 миллион тонн мара доаккхаш ца хиннача 1970 шерага 7,6 миллион тонн кхачалица алсамдаьккхад доаккхаш доле мехкдаьтта. Из бахьан долаш республике хьалхара моттиг шерга я. 65 процент лакхлениад газ йоаккхилее а. Укх т1еххьарча отчетни кхаь шера х1ора боллочун балха опсарле 2,3 лаккъенний, юкъера лаьрх1ача пун алапи 7 процент т1аккхийттад, х1аьта цхьа тонн мехкдаьтта даьккхарга ж1адолар 31 процент лохденнад. Цу деррагне торо хилийтай мехкдаьтта доаккхача «Старогрознефть» управлене беш бола пайда 2,2 алсамбаккха. Цудухьа мехкдаьтта управлене коллектив питалетка шерашка шоза пачхьалкхен совг1аташна белгальяхай: Совета 1аьдала 50 шу дизара сийна памятни байракхаш, В. И. Ленина 100 шу дизара сийна Юбилейни Грамоташи. Хаян-Корт, Старогрозненски, Брагуны, Ястребиная ях1ча, майдашке керда скважинаш балха юкъейоалларах кара1гдаьнна толамеш да уж. Укх т1аккхьарча кхаь шера а 100 эзар гаргга метр доамаш т1оенашта бурув а техе лакха дебит йола 13 скважина эксплуатаце д1ахилай к1оарга бурувдеттача контора. Сий долча коллектива х1ора шера алсамдоах бурувдеттара балхаш, теркам т1абохийташ деладу оборудованех пайда эцара, технологи тоаяре, скважиннай проводкага х1аводар чухьейнахь даккхара г1улакхаш. Из бахьан долаш юбилейни шера 700 эзар сом кходе торо хилбай предприяте. Къахьтта дика толамаш даьхад мастераш М. М. Попов, Л. Д. Олейников, И. В. Гусев керте латтача бурувдеттача бригадаша. Къахьтта дика къахьийгад коммунисташа бурувдеттараша нов. Ивахненкое, Мучаева, Левитина, Дашпердаева. Мехкдаьтта доахача бригадашчен участкашен юкъе къахьтта белгальнкха доаг1а коммунист В. Р. Якимович керте латта 1 мехкдаьтта промысла коллектив. Плана совг1а 28 эзар тонн мехкдаьтта даьккхад цар. Мехкдаьттахошта юкъе къахьтта сий ду коммунистий 1 мехкдаьтта промысла оператора Поповиченона, III мехкдаьтта промысла оператора Красножарова, шоалаг1ча методий цеха оператора Панкратьева, скважинашта капитальни ремонт еча цеха бурувдеттархочун Ремизова, иштта кхыбарий.

Районе мехкдаьтта доахача кара1гдаьнна толамаш дуваш хьоалаза даргхаи кхыча предприятей коллективашта кара1гдаьнна. 1970 шера 11 миллион сомага д1аккхачийта эзаш хинна проектни мощность, хаьнаж цхьа шу хьалха — 1969 шера д1аккхачийтай «Электроприбор» завода коллективо. Отчетни шерашка кхоаза дег1аенай завода арахецача продукце объем. Иштта дика да «Трансмаш» завода, слюдяной фабрика № 2, 4 йолча газцехий, кхыча предприятей, коллективий толамаш а.

Районе партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша промыслий, цолий коллективашта юкъе шерра социалистически яхь йоаржаярах, коммунистически къахьегама болаха т1ехьа т1аг1ертта кхонсен доаттобарах кара1гхьанад уж толамеш. Отчетни шерашке производства лоарх1амерча участкашка коммунисташ д1анийсбеча, пехаш партийни организацеш ч1оаг1ъера, партийни собранеш кийчъяреш уж чакхьяхарех г1улакх тоадаре чоташ юкхьенаарча партийни организацей дешал ийхе. Производстве г1улакхашта бехктохам даккбе кара1гдыпад районе партийни организацеша. КПСС райкоми юкхьенара партийни организацеши дукхаг1а теркалде ниний кадраш хьаржарех парна кхетам баларех, профсоюзни комсомольски организацей, хьакъа т1аьхожама йрупнай балха кулгалдара дешаш.

Мехкдаьттахошта кара1гдаьннараш белгаллу пифраш мел дакка яле а мехкдаьтта дукхаг1а даккхара, цунга д1сдодар лоддара кхы тороваш яц аьлча хариухурге. Цу хьакъехьа х1аяз а доладе кхоачамбоацараш. Царех цхьа производства балха к1оарта анализ а еш дийцар коммунисташа а докладчико а. Дукха тороваш йисай пайда ца эцаш къахьегамен производственни дисциплина телхаваь моттигаш ийсьялярах. Укх пятилеткахь 58 эзарш эзнкий бурувдеттача скважинашка. Из бахьан долаш 17 эзар метр бурув ца тоkаш дисад. Дукхаь бурувдеттача бригадашка геттаоа к1оарга скважинашта, проводка яра деккараш д1аделхача бесса в1аштiехь бахкахбац къахьегам. 12 скважина йисай эксплуатацеха юкъе ца ц1оьш. Дукха я проектни к1оаргалга кхачача скважинашта бурув ца теза моттигаш. Из бахьан долаш мелоан т1оаний йиза йола мощность боцьонна белгаль в1аштiехьдалаш. Х1аьта из ший арг1а1а мехкдаьтта запасаш 1алашъяра 1атка. Дукха кхоачамбоацараш да х1аьз болх бес йолча скважиннай фондах пайда эцочеэ я. Укх масеха шера т1оьнацка хайн фон чуухийталга дакх ца луш яхьан боврам т1а даттарах Старогрозненски майдан т1а 197 атмосфер, Брагунски майдан т1а — 100 атмосфер, Хаян-Корте 38 атмосфер лохъеннай т1оенашта к1аллов давлени.

Газ утилизаци ваи 70 процентал т1ехь даьннадац. Из бахьан долаш 2,5 миллиард кубометр газ зехьа яйа. Дукха кхоачамбоацараш да геолого-тохкама балхаш деча а. Технологически а къахьегама а дисциплина телхаь моттигаш ийсьлу. Района партийни организаце къахьтта теркам т1абахийта беза уж кхоачамбоацараш д1адахара, бурув тохачен мехкдаьтта доаккхачен балхашта автоматизаце механизаци юкъейоалаяра. Мехкдаьтта даккхара перспектива лег1аххувлача къахьтта лоарх1аме декхараш хьалхашка уитт геологически службана. Цхьабакъда эзаш вургйола мехкдаьттен газен запасаш тахкара геолого-тохкама балхаш эсала чакхдоах. А+В яхача категорех лоача мехкдаьтта запасаш 1оаяра г1улакх планова заданел 12 миллион тонн т1ехьадус. Цудухьа х1аьзе а ойра дикка доза партийни организаце, белхаша кхоталхояша итта эшал тоадара, мехкдаьтта даккхара темпаш а цун объем а лох ца хилийтара. Цу г1улакха кхьеоза беза 1алаш болхлой, новаторий, рационализаторий итара дикаг1а а гоазаг1а а йола актив. Районе мехкдаьттен газн йоаккхилга дег1аккхуллалга т1ехьатетт кхыча бахьанаш а. Эттара хьалха царех белгалде доаг1а мехкдаьттахой бытови хьалаш дерттia в1аштiехьдаьха ца хилар. Конференце къамаьл доьче цхьоалаг1ча промысла оператора нов. Мурадяна хоадам болдаш дийцар цу хьакъехьа. — Дукха нах д1аух промыслера, — аьлар цо бытови хьалаш в1аштiехь ца дахар бахьан долаш. Йоаккхий халонаш дукхьала уитт тхона транспорт, телефонни бувзам ца хилар, болх чаккбаьннхачул т1ехьаг1а кулг-юкъ йилавза, барзкъа п1енданаза м1адаха дезиш хул скважинашка бытовази ца хиларах. Оператора болх эттача бакхара еш ахьакала механизаци а автоматизаци а ец. Цхьан скважина т1ара шоллаг1йолча ала аезаш хул оператор, цул совг1а боля бе йир йоалаш шийла а скважинашка, Лоза ла аладеш а. Болхлой текучеста йоякха шовкъаяле ю мехкдаьтта дукхаг1а даккхара тороаш оарцаг1лоахача. Партийни организаце к1охо йодача дала теркалланза даргдац уж дешаш.

Оари доахам дар мехкдаьттен газан йоакхача управлене начальникъ нов. Ивапсие дась къамаьл. Мехкдаьттен гази йоакхнига д1ахо йолуча хана алсамдаьккхара болх этара ялхха къахьегамен производственни дисциплина товаргара, балха механизаци автоматизаци юкъехенкхулалга тоалдаргара д1адолазале деза вай. Фу яхалга ла ваз? Боллой бытоан хьалаш дикаг1а теркалде деза яхалга ш. Т1аккха д1аяргъа текучесть а транспорт балхан къахьегама дисциплина тоалхаелла я. Геттара вона хьала т1а да мехкдаьттахой квартираша, дика 1алашбаро г1улакх. Х1ана 600 совг1а заявлени ул управлене местноме, цхьабакъда царех иттлаг1а дола дакъа а кхоачашде торо яц г1ишлошъяра балхаш эсала дахарах. Кхаь шера 70 квартира йола цхьа ц1а мара хьалдаьдаш, кхоллаг1а цу да шоллаг1а дола ц1а хьалдеш латта. Кхы а вовг1а хьала т1а да бахача нахьа квартирашта ремонт яра г1улакх. Мехкдаьттахой б1ешо дезаш аварийни хьала т1а долча ц1енощка бах. Массеха шу да Бутенко ц1ерагIча посёлке тиш резервуар хьалъеш латта. 14 километр водопровод лаьтта к1ала таллаш ул. Мехкдаьттахой бытови хьалаш дикаг1а кхоачашдарa т1адерзадаь дар транспортни контора шофера нов. Тарташаша, № 11 йолча школа директора нов. Цурцовас, КГРБ партбюро секретара нов. Коновалова даь къамаьлаш а.

Пачхьалкхен заданеш кхоачашъяра мехкдаьттахой оарцаг1боллача дукха да тийша партийни организаце коллективашта юкъе беча массово-политически балхах. Белгалде доаг1а къахьегамхошта коммунистически кхетам балара балха метолаши формаши уггайоалаш тоаяра лешай КПСС райкомо даим теркo еш хиннарга. Цу хьакъехьа хара1хьаннарех кхоачамболлаш дийцар доклада т1а а коммунисташа а. Цхьабакъда цу хьакъехьа кхоачамбоацараш а дукха да. Царех керттердар — къахьегамхошта юкъе беча массово-политически балха к1езига дакъа лоац кулгалхоша, КПСС райкома болхлой наггахьа мара хьаац предприятей, учреждений коллективашка йолча. Цу хьакъехьа йоаг1аш критика йир «Знание» общества районни организаце ответсекретара нов. Петропавловскийс, НГДУ 1 мехкдаьтта промысла оператора Мурадянс. Геттара эсала в1аштiехьдаьнначах района шоломаших культурни вахарах даьна политинформацеш хий. Х1аьта уж къахьтта дукхаг1а эзаш я района. К1езига еш лекцеш атеистически, естественно-1илман темаех. Д1ахо йодача хана идеологически болх тоабара дукха да дезаш. Иштта дукха да кхоачамбоацараш хьараш кхетам, шоарлонга кхетам луча социалистически яхь хургалйеча профсоюзни комсомольски организацей балха лостам телхча.

1аламате доккхий белгалкхамеш да 1971—1972 шерашка Старопромысловски района къахьегамхошта хьалхашка латта декхараш. Хьелха сани, лоарх1амег1а йола моттиг д1алоацаргья мехкдаьтта доаккхача промышленноста. Цудухьа цу дешa къахьтта дукхаг1а теркo е еза КПСС райкомо. 1971 шера 8,7 миллион тоннега д1аккхачийта деза районе доаккхаш дола мехкдаьтта. Из декхар кхоачашдара дукхаг1а де деза тоамама бурув деттара балхаш. Уж декхараш кхоачашдаро д1аяхеx районa партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацешара кхы а хьинарег1а къахьегамхошта юкъе организаторски массово-политически болх боаржабар, къахьегамен производственни дисциплина ч1оаг1ъяр. Цу балха юкъеоза еза общественность, актив, дакъбе, бера коммунистий производствера авангардни лоарх1ам. Мехкдаьтта доаккхета алсамдоаккхача иштта лоарх1ане да бурувдеттача аварех хургйоаш г1улакх в1аштiехьдаккхар а. Уж дешаш дешa беча балха теркалде доза КПСС райкомо а юкъхьенарча партийни организацешa а.

Коммунисташа белгалдаь кхоачамбоацараш д1адахара района экономика кхы а ч1оаг1ъяра хьакъехьа соцам т1аийцар конференце.

Конференце дакъа лоацаш вар КПСС Нохч-Г1алг1ай обкома бюро член О. С. Беляев.

КПСС райкома организационни пленуме хьалхарча секретаралла В. М. Шамарднн хержар, секретарашa — нн. Мухортовн, Магомадовн.

С. ШАДИЕВ.

ИТОГАШИ ПЕРСПЕКТИВАШИ

НАДТЕРЕЧНИ

Парте районни комитета балхах отчет-йир XIX-ча районни партийни конференце КПСС Надтеречни райкома шоллаг1ча секретара нов. У. З. Заурбекова.

Отчетни юкъаг1а аьлар докладчика, юрта боахама кулгалдара даькъе районни партийни организаце баьча балха керттера лостам бар юрта боахама даькъера парти правительстван директивашi кхоачашдера района къахьегамхой оарцаг1боахилга.

Отчет луча юкъаг1а районе юкъера лаьрх1ача шера яьккха юртбоахама продукци цул хьалхаг1а д1адахача шин шера аьккхачул 7,8 процент дукхаг1а хиннай.

Нагахьа санна 1966 шера, пятилетка хьалхарча шера, районе юкъера лаьрх1ача х1ара гектара т1аре чуделла ялат 14,7 центнер хиннадале, 1970 шера из 21,6 центнер хиннад. Юбилейни шера района совхозаша 17.252 тонн, е планаг1а лаьрх1ачул 3 752 тонн дукхаг1а ялат дехкад пачхьалкхенга.

Дикка дукхаг1а я районо промышленносте чакхьаха д1ачуекна комсаш. Тхе шера планаг1а яха лаьрх1а хиина комсаш 27996 тонн яр, х1аьта бокъонца яьхараш 31500 тонн я. Укх шера планаг1а 7 эзар тонн йоккха еача, района комсаш делаераша ехараш 12944 тонн я.

Района юрта боахама хьалхийнай башха дика кадраш, шоай беррига низ, знанеш, опыт юрта боахам д1ахо айбара д1ателаш хьабоаг1а юртбоахама производства бокъонна бола говзанчаш. Царех ба, масала, производственни бригадий бригадираш нн. Садулаев Лечи («Минеральный» совхоз), Захаев 1аьлбик («Знаменский» совхоз), Матагов Махьмад («Верхне-Наурский» совхоз), дукха кхыбараш.

Юрта боахам айбарен экономически стимулаш юкъехкхьарех парте а правительства а дешна йоакхо еш хилар бахьан долаш районерча совхозий экономика лакхъенний, ч1оаг1ъенай цар материально-технически база.

Цхьабакъда, цхьадолча боахамаша х1ана а дика кхоачашъяц юрта боахамах лаьца йола парте XXIII-ча съездон КПСС ЦК Пленумашин аь решенеш. Царех я «Минеральный», «Братский» совхозаш. Шерра-шера лоха хул цар кхебу хьувкъам, кхоачашъяц юртбоахама продукци яккхара оттаь планаш. Ялат деккхара пле шера план кхоачашъяьйц «Кругловский», «Надтеречный», «Братский» совхозаша.

Пачхьалкхенга дулх доахара план кхоачашъяьйц «Минеральный», «Гвардейский» совхозаша. Цар укх пле шера пачхьалкхенга д1а ца луш дисад 1630 тонн дулх. Шура яккхарех пачхьалкхенга йоахкарех планаш кхоачашъяц комсаш лелаеча совхозаша — «Кругловский», «Озерный», «Новогорский».

Района совхозий балла т1а ц1енхаштта кхоачамбоацараш хилара керттера бахьан лаьттаех пайда эо эцаш хилар да. Теркалдац кулгаллу кадраш хьахаржара, балхаш т1а д1анийсъяра, хьалхехьа дешаш. Совхозий цхьаболча директораша, масала, нов. Моисеева («Кругловский» совхоз), нов. Аслаханова («Надтеречный»), нов. Идрисова («Гвардейский» совхоз), кхычар уиз т1еххьарча 3 шера кулгалдеча кадрех 103 сag хийцав.

Х1ана а йиза кхоачашъеш яц КПСС ЦК майски Пленума решенешка хьежжа оттаь, хий дехкача лаьттах пайда эцаре т1ерзаь мероприятеш. Укх т1еххьарча 3 шера алхха хий дехка керда системаш хьалъяре д1адахийтад 6 млн. сом совг1а ахча. Цхьабакъда, царех пайда баргбола г1улакх даш яц совхозаш. Юкъера лаьрх1ача х1ара гектара т1ара 3 шера хий дехкача лаьтташка кхебаь хьувкъам 26,5 центнер мара бац.

Комсий толашаг1а дола промышленни сорташ кхедара специализаци аь я районера совхозаш. Комсий бешамаша х1анале а д1алоац 5 эзар гектар. Х1аьта а дикхий кхоачамбоацараш да комсаш лелаеча. Сов ниилхъялийтай комсий бешамаш. «Озерный» совхозе, «Братский» совхозе.

Д1ахо йодача хана хьайбай продукташ яхара дебаде деза районе доахам, хьаккхара. Цхьабакъда, укх т1еххьарча хана районе наькъ сагга к1езигдалийтад массе тайпара хьайбаш, къаьстта дегта доахан.

Хьайбай продукташ яхара резервает, геттара к1езига пайда эц «Гвардейский», «Минеральный», «Кругловский», «Надтеречный» совхозашна. Укх шера общественни доахана кхоачам хилла доакъар кийчде в1аштiехь даьннадец цхьадолча боахамий.

Района совхозашка дерттi1а уйла т1аяхийтац племенной балха. Хьайбай боахама доккха зе ду деалаши 1аьхара дисаро. 100 1атта лоарх1аш 1аьсий кхедара т1анийца шоай социалистически декхараш кхоачашдаьнац «Озерный», «Верхне-Наурский», «Надтеречный» совхозаша. Ц1енхаштта кхоачамбоацараш да ветеринарни служба балха т1а.

1971 шера — керда пятилеткa хьалхарча шера. 40 эзар тонн ал к1езигаг1а доацаш ялат гулде а пачхьалкхенна 16.250 тонн, е планаг1а лаьрх1ачул 4250 тонн дукхаг1а д1адала а дезаш ба районa къахьегамхой. Пачхьалкхенга дикка дукхаг1а йоkха еза комсаш — 195 эзар тонн, дулх — 1980 тонн, шура — 4050 тонн, доакъар 25 эзар тонн кийчде деза. Уж социалистически декхараш кхоачашдара совхозий балха т1ара кхоачамбоацараш д1адахаза даргдац. Совхозий партийни организацеша чакхдаха теркo а еш хьайбаш лелаеча фермай бригадай балха, хьайбаш лелаерашта, механизаторашта дерттi1а культурно-бытовой хьалаш хилийтара. Лакхбе беза агрономий, зоотехникий, бригадирий, совхозий отделений управляющей, юрта боахама берригача специалистий бехктохам.

Дика толамаш даьхад района мехкдаьтта доахача промышленносто. «Горскнефть» мехкдаьтта промыслови управлене коллективо 1970 шера 1 сентябре кхоачашйир пхе шера план. Денцел бийсанцел доакхха мехкдаьтта пхе шера 3,6 эзар тоннагара 10,1 эзар тоннага кхоачаш дукхаг1а аьннад, попутни газ — 493 эзар кубически метрагара 2100 эзар кубически метрага кхоачаш. Къахьегама оасарле пятилеткаь хьайолаеча деза пхеза х1ана ец наиш аьнна лакхъеннай.

Дикаг1а йола производственни подразделенеш я № 2 йола промысли, № 1 йола промысли. Цар коллективаша коммунистически къахьегама коллективаш яха сий дела ц1и, социалистически яхь хьалхара моттиг лелаш.

Отчет луча юкъаг1а дикка тоаденнад мехкдаьттахой чу1еча моттигий бытовой хьалаш. Кердача горозоне хьал а дa, чуте д1аденнах дика кийчаь 300 гаргга квартира йола ц1енош, хьалъяьй 964 моттиг йола школа, 140 моттиг йола детсад, районни котельни, кхыйола культурно-бытовой объекташ.

Цхьабакъда, ремонтни база ца хиларо, автотранспортни пара технически эсала хиларо, квалифицированни болхлой кадраш ца тоъаро дикка юхаетт мехкдаьттен гази д1ахо алсамдоаккхилга.

Партийни болх тоабара а 1971 шера планаш социалистически декхараш кхоачашдо къахьегамхой оарцаг1бахара а т1ерзаь кхета бола предложенеш луш къамаьлаш дир конференце: «Озерный» совхоза бригадира нов. Гайрбековс, «Горскнефть» НПУ парткома секретара нов. Вуена, «Знаменский» совхоза директора нов. Зазгаева, Мекен-Юртовски юрта совета председатела нов. Ясуева, кхычар — ерригне а 15 саго. Шоаш къамаьлаш деча хана конференце делегаташа анализ йора баьча балха, балха новкъарле еш дола кхоачамбоацараш шоаш ма дарра хьагучадоахар, ма дарра дувцар хьаг1адоаг1ача 1971 шера шоай боахамашта хьалхашка латта декхараш, лоалладара совхозаш социалистически яхье ехар.

Районни партийни конференце балха юкъе дакъа лаьцар КПСС Нохч-Г1алг1ай обкома секретара нов. М. И. Абубакарова. Конференци чакхъеннарул т1ехьаг1а хиннача КПСС Надтеречни райкома организационни пленумо КПСС райкома хьалхарча секретаралла хержар нов. П. Д. Лопатин, КПСС райкома секретаралла хержар нн. И. Д. Дажикаеви, Р. Х. Рашидоваи.

Ш. ГЕНАЕВ.

КОММУНИСТИЙ СИЙЛЕН ДЕКХАР

АЧХОЙ-МАРТАНА

Ши б1аь совг1а делегат вайгавар Ачхой-Мартанерча коммунисташа шоай районни партийни конференце.

Отчетни доклад аьна КПСС райкома шоллаг1ча секретара нов. Абдурзаковс хьахьекхар района къахьегамхошта фу кара1гдаьннад. Гуш дар в1алла ца хиннача тайпара укх пятилетке укхазе эргалонаш хиннилга: доккхал пе метаргдолаш айенай района экономика, культура, къахьегамхой вахара тоал. Кердача объекташа, нах чубахача ц1енош хахьлай райцентр, юрташ. Йоккха шийтта тана, массехк медпункт хьайийлай цу чухье, рентабельни хулаш йоаг1а района совхозаш.

Царна юкъе къаьстта белгал я «Новосельский» совхоз. 500 эзар сом ц1ена пайда а бaь чакхдаьккхад цо юбилейни шу. Пачхьалкхенга ялат, баьцадараш, кхыйола юрта боахама продукци йохкара заданеш т1еххкоачашъеш. Планах 1990 тонн йоаг1ача 2660 тонн баьцадараш кхедаьд укхаза укх шера, юкъера лаьрх1ача х1ара гектара т1а 29 центнер ялат чуденад. Пятилеткага дахлача а дикка лел совхоза г1улакхаш. Нагахьа шу чакхдаьннадаш цо ерига заданеш т1еххкоачаш ца ен.

— Миштa в1аштiехьдоал тха уж толамаш даха, — яхаш конференце къамаьл деш эттара хьалха коммунистий ц1ерах тха боланелар совхоза директор нов. Харихов, х1ана аьлча уж ба эттара бозаг1а, халаг1а бола мухь белаж т1а уллараш. Царна юкъе къаьстта хьоахавир цо сомий беша бригада кулгалхо коммунист Дахастон Даух.

Иштта дика толамаш даьха боахамаш кхы а да укхаза. «Новосельскийчул» дукха т1ехьайисаш «Овощевод» совхоз а. Х1апзалща т1еххьаисаш хьайоаг1ача цо, ц1аьхха укх шера хийцар никъ. Юкъера лаьрх1ача д1аккхача шерашкарчул шозза дукхаг1а баьцадараш, ялат кхедаьд укхаза укх шера.

Дукха дар коммунистий шоай дикача г1улакхех дуаца. Масеха шу хьалха хинна кхоачамбоацараш хьоз ца деш маьра къамаьлаш ду стиль д1аьлилай х1ана партийни собранеш, совещанеш, конференцей балха юкъера. Из укхаза къыга гуш дар.

Коммунисташта къийлар ер дар: республике малаг1ча моттиге а вай район, фу дисал вай ца деш, малаг1а декхараш хьалхашка латт, уж кхоачашдера не дезараш фуд, иштта д1ахо. Б1арчча хьайийнача укх пятилеткахе цу района боахамаша. Пятилеткахь ялата хьувкъам 37 процент даккхбе безаш яр укхаза оттаь плане. Цо хьакхимар тахан гуш да — 7 процент мара лакхбеннабац из, бакъда лоалахa уллача Урус-Мартана районе 41 процент лакхбаьб из цу юкъа. Пятилетка х1ара шера юкъера лаьра1ача пачхьалкхенга ялат доахкара план 98 процент, баьцадараш — 68, дулх — 84, шура — 93, фуаш — 72 процент мара кхоачашъяьйц района.

Безам кхера я дикка 1отт1абикъаб района экономикана хьайбай боахам. Ца1 ферма яц дулх, шура йоахара задянеш кхоачашъеш. Цхьайолча фермашка йоакхача шура центнерага д1абода мах 36 сомага д1аккхоач. — Плана шозза дукхаг1а хул из. Х1ара шера к1езиглуш латт х1ара 1аттагара йоаккха шура. Пятилетка д1айоалалуча шера х1ара 1аттагара 1824 литр шура йоаккхаш хиннай, х1ана ниттка 1400 — 1500 литр шера яккхаш.

Пятилеткаx пачхьалкхенна д1а ца луш дукха декхар т1адисад района: 3,3 эзар тонн шекара свекла, шура, дулх. Районе йолча ерригача 5 совхозах шинь мара яц к1езиг дукха а пайда луш. Цудухьа 3 миллионага д1акхаь чад района укх пятилетках даь зе. Цу г1улакха «хьалха» латт «Лермонтовский» совхоз. Цо даьна зен лераш белгалй я: 1966 шера 55 эзар сом дар цо даь зе, 1967 шера — 57 эзарга д1акхаьчар, укх шера миллионага кхаьчад.

Иштта кхоачамбоацараш а долаш айденнача дешашa къамаьл зе цхьанненa а дацар. Конференце къамаьлаш хьоржа а доклада т1а йийцар я дукхаг1а «Лермонтовский» совхоз яр.

Ч1оаг1а тоам хетацар цу совхоза парткома секретара нов. Ахтахановна, гоття хетар трибуна. — Ер массехк шу ха тха совхоз кредитоване шай гайоерча режиме йола, йоалар цо. Дукха техника латташ хул 1очудотта доатор доацаш. Шай ханахьа алапий оаха д1а ца далар бахьан долаш тха дикаг1а боза болхлой д1а-хьа бахаб, ч1оаг1а во я учет.

Цу деррига кхоачамбоацарий керттерча бахьанех ца1 ба йоакхар секретара совхоза кулгалхой даьки хувцабалар. Кхоъ директор хувцавенна совхозе, керттера ших агроном, барайтта управляющи, тхъаь ца1 ферма заведующи, кхаза бригадираш хийцаб.

ВЛКСМ райкома хьалхарча секретара М. Батаева яра критика йир «Лермонтовский» совхоза партийни организацена. Мела хинний шуа парком, йоахар цо секретарага, б1аь коммунист? Кхьча совхозий парткомашта х1ана мегад кадрай г1улакх лерт1а дезаде?

Премех къамаьл доьча коммунисташта юкъе къаьстта белгалваккха вов звеньевой Матаев Берс.

Раьза вацар Берс ше укх шера лаьттах ийшача пайдана, план 30 центнер йолча х1ара гектара т1а ше 43 центнер фуъалъйика хьажк1аш чуйина йоллаше а.

— Са дага хиннар — 50 центнер яр, йоахар Берса. Аз уж кхе а яьяр х1ана ца эшшаш. чуехараш иштта к1езига хилар бахьанаш а дувцаргда аз. Бизалча бетта лаьттар са кхача хьажк1аш групповой методах уж чуцa комбайнаш яхкарта хьежжа. Групповой мета дика я моттигерча хьалашка хьежжа в1аштiехьъяьккхача. Из вай де 1емаяц.

Д1ахо, йоахар, Берса массеха йийлай вай севооборот. Х1ана хулаш дац. Масеха шера в1аштта цхьа культура д1алоаш дукха хьатташ ла вай. Укх шера, аравах вайс а дешa, аз хьажк1аш д1айийнача хьатта хьала к1и хиннадар. 95 гектара т1а хьийгачул дукхаг1а хьакъегa дийцар са хьалха хьажк1аш дийнача 45 гектара т1а, х1аьта а шозза лохаг1а хилар хьувкъам. Бахьан — культура ца хийцалга. Мела ба вай агрономаш цу г1улакха. Агротехнически бокъонаш яхача гайпара лаьтта лелаиеча пешалаха ялат чуна йиш йолаш да вай. Дика хургда, д1ахо йодача хана КПСС райкомо цу дешa т1ахьожам лоаттабой.

Дукха пайдане предложенеш гайлар къамаьл даьча коммунисташа района г1улакхаш тоадара. Халаш т1аххьожама комитета председатела нов Солимханов белгалдаьккхар цхьайолча юкхьенарча партийни организацеша т1ахьожамхой группашцара болх тесса бита хилар. Цу г1улакхо ч1оаг1а новкъардо ю партийни организацешта хьалхашка латта декхар кхоачашдара. Укх пятилетке оаха яьча 200 совг1а йолча проверкаех 70 эзар сом г1од тахад оаха бехке бараште. Вакъда, х1ашзаллa паргара хьалъаккхар 17 эзар мара дац. Сагота ша цу г1улакха «Орджоникидзевский», «Овощевод» яхача совхозий парткомаш.

Т1ахьожамхоша д1адоладаь г1улакх хьаллолхаш ца милице, суда, прокуратура органаш а. Йоаза д1ахо ше. Солимханова Ер шоллаг1а шу да цу совхозашкарча кулга ц1ена боацача наьхй г1улакх оаха прокуратуре д1адахьийта. Бакъда, х1ана а неттахьа даьннадац. Керда хержача райкома из г1улакх терколдича бакъдъе да, аьнна чакхдаьннахар цо ший къамаьл.

Коммунисташ № 1 йолча школа парторганизаце секретара нов. Буренинас, Катар-Юртарча юртсовета председатела нов. Лорсанова, райисполкома председатела нов. Джамбулатовас теркам т1абахийтар районе идеологически болх, вахa юкъера партийни алхина айара.

Конференце дакъа доаццаш хилар КПСС обкома шоллаг1а секретарь нов. Вахаев. КПСС райкома хьалхарча секретаралла А. М. Воронкин хержав.

М. ЗАНГИЕВ.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА МАССАЗАРЧА КОМИССЕШКА

15 декабре Российски Федераце Лакхехьарча Совета промышленноста, транспорти, бувзамий, г1ишлошъярий г1ишлошъяча аралышленни материалий, юрта боахама, халкъа образованен, культура, спорта, унахц1ене лоррера, социальни 1алашем; торговлеобщественни кхачани балача наха бытовой г1улакх дерий, коммунальни боахамен ваха моттиг тоаяра, 1алам лоравера хьакъехьарча кадашиза йолча комиссей заседанеш хилар.

Депутаташа — комиссей членаша йийцар цхьан ийне яра в1аштiехьхкача комиссей балха отчеташ. Уж комиссеш хьажар 1971 шера РСФСР халкъа боахам дег1айоалаба Пачхьалкхен пленах республика Пачхьалкхен бюджетах проекташка а 1970 шера халкъа боахама плани бюджети кхоачашъяра хьадаха а, аьнна итогашка а хьажара.

Комиссеша могийтир РСФСР Министрий Совета хьачувенна 1971 шера халкъа боахам дег1айоалабара Пачхьалкхен плани РСФСР Пачхьалкхен бюджетах проекташ РСФСР Лакхехьарча Совета планово-бюджетни комиссе тправлени комиссей дийнайца цхьана т1аийцача тоадаранца.

Комиссеша хьажар 1969 шера РСФСР Пачхьалкхен бюджет кхоачашъярах йолча отчетага, из могa а йир.

(ТАСС).

ТРАКТОРАШ ТОАЕШ ЛАТТ

Д1адахача шерашка диллача дукха эргалонаш хинней тха совхоза мастерскешка. Массеха шера бийна тхов тоабаь, д1акъайлаб. Х1ана сийрдаг1а, сапарг1ате я из йоккха помещени.

Балхара боалланo а д1айхача дуне бака дет1ах хий кхарза йиш йолаш хургба укх денойшка ремонтникаш. Цу г1улакха оаха дов хьалъяьй душ.

Иштта кхыдола механизаторий хьашташ я кхоачашде г1ерт тхо. Х1ана царна дахча, к1ор, яьат, доагъар х1алуш да тхо.

Хов тхона механизатор юрта керттера саг вола, цо бахк бара, къахьегарга хьежжа цара хьацаиза г1улакх д1аг1оргдоацаш-га. Цудухьа къаьстта уйла т1аухийт оаха царна эшача г1улакхашта. Дерригa а в1аштiехь-м далац.

Шоаш тервалбарга хьежжа кхоачашду цар шоашта хьалхашка оттадаь декхар а. Яханкара балхаш чакхдоаллаше а арг1ана-ра сагота г1улакх да — техника ремонт яра. Д1адахача аьхке къахьейта механизатораш хьабахва хьелургба, сала1а д1а-юха баржаргба яхаш дар тхо. Из хиннадаца. В1алла д1аьала а ца зезаш бокъонца 1а долара белгалонаш тучайоаллашехьа бригадашкара тракторaш хьа а йоаллаь совхоза централни усадьбе, мастерскена юхе д1аоттайир. т1аккха сагот1а ураш д1ачу а хьа бола д1абoлабир. 12 трактор я х1ана ремонте латташ. Дукха товргьа уж цу чу. Укх денойшка аралаха кийчъяь 5 латт царех.

Безам т1айата, шоайла яхье баьнна бу цар болх. Дударов Султангира т1ера ца воалаш 5—6 дийнахь къа а хьийга тешшаме тоайир шийй «Беларусь», капитальни ремонт а я. Ши пхьем хьал а хьекха цунца ваьллар тха мастерскешка дукхача хана дена къахьегаш хьаьвоаг1а къайна, опытни слесарь Бекоев Саламхан. Говза кулг долаш, тракторашта «дарба» дина де хоеш саг ва из. Х1ана д1аяшта т1ехьашкара подшипник д1а а оттаь кхашка удобренеш кхахьа е кхыдола балхаш де арваьла мара ца везаш ва Султангири.

Х1ана Саламхан новкъостал деш ва трактористa Исмаилов Валерена. 5 ли мара деза тхона ца аранакха аьйна доаш а денна беза уж цхьаьна болх беш.

Мастерскешка х1ана ремонтни балхаш деш 30 саг ва. Кхоачамболаш ба уж. Цу хьинар долча коллектива юкъе къаьстта белгалбаха лов сона цхьа-кхий легаберий, массанена а т1ул1акхаца, хьехамца новкъостал деш. Уж ба мастер-наладчик Цаурбеков Яхьья, слесараш Ходзоев Джамалда, Гарбаков Исраил. Коллектива сий хьалайттадераш ба уж, оза царех шоай новкъосташа.

Т1ехьалоаза инвентарь, кхыйола техника йоацаш 50 трактор ремонтера араяккха эзаш да тха б1аьстан балхаш д1адоладалалехьа. Из декхар тха механизаторашa ханал хьалха а дизза а чакхдоаккхаргда аьнна хет сона.

З. ГИРЕЕВ,
Назрановерча «Октябрa 40 шу» яхача совхоза керттера инженер.

БАРХIАЗЛАГIА ЯЬККХАЙ...

Грозненски химически комбинате цезаштта юкъе вуржача социалистически яьъе хьалха латтачерех ю Ю. Н. Козлова керте латтача № 12 йолча цеха коллектив. Коммуниста дика вlаштlехьбаьккхаб ше керте латтача коллектива болх. Цундуьна цуьна бутт дlабаьлийтац цо лерчахьалхен план тlехкхочуш ца еш. Укх шера бархlаза комбинате хьалхара моттиг яьккхай цеха химикаша.

Цеха партийни организаце кулгалхошца цуьнан дагa а луьнна участкашна, сменашна хьовзабир дикагlбола специалисташ. Сихха производствона юкъеккхуьйла малхнен техникан карагlдаьккхарш. Цахаддаш къовсам лоттабу къахьегамен производственни дисциплина телка ца еlтара. Уьк мероприятеш чакхъиаарах дикка товденнад цеха коллектива технико-экономически гlоxхьмаш. Арахецача продукцега дlабоьдаш лоьбарах укх шера лаччахьалхенна кходьа ахча 120 эзар сом гаргга да.

Ши-шеrla хьалхина дац уж къахьегамь топамаш. Цун кортгера бахьан да болхлоша хьнмер кхо ца дош къахьегар, шоай торонех бизза пайда ийбар. Контрольно-измерительни приборийн автоматика новкъостанца управлени еча цитараш тlа фийла болх беш ба аппаратчикаш. Цхьа моттиг нийсъенна яц цар бехкагlа технологически режим талкаьь. Нагахь автоматика еxe моттиг нийсьелча сиха цу гlулакха oapцагlа боаа хинович.

Коммунист В. М. Буяков керте латтача смене цlаьна а нийслац балла тlа хьоссан баь моттиг. Цига белгалбаьнна дика къахьегаш ва вопккагlбола аппаратчик Ягодкин Николай. Комбинате цо къахьега 17 шу гаргга да я. Эгара хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник яаа сийлен цlи елар цунна. Ленински юбилейни медаль елнай цунна. Цеха болклошта юкъе эгара лаккагlйолча балха разрядах — 7 разрядах къахьегаш ба из. Ший болх цунна дика хар бахьан долаш массаза а нийса лелаю цо технологически режим. Цундуьна дика хул арахеца продукци а. Иштта дика къахьегаш ба цига аппаратчикаш М. Фадеенко, В. Чеботаева, Л. Донейко, В. Хамова. Массеж балха гоезаш ювчи цар.

Донкхийн безктохкамен деназараш гlалетт цеха коллективана. Фенолни ацетони арахецача, иштта спирт арахецача цехашта бедал нийчьер яз в. Цу декхарех дика воарашбу цеха химикаш. Шоай оборудованега бизаача незаца цар болх бaйтар бахьан долаш бадал арахецара хlара бетта задания 105—110 процент кхоачьье цар. Арахецача продукце дикал техническ тьаьанна дlа еа декхарийа а.

Шераш доаге къахьегаш тоьлаш кхы а лаккхара къахьег иалхаша КПСС XXIV съезда сийленца наьъбахара.

СУРТА ТIА: аппаратчикаш В. Чеботаева, М. Фадеенко, Л. Донейко, Н. Ягодкин.

С. Хутаева сурти тlехь.

ОБЩЕСТВЕННИ ПОРЯДОК ЛОРАЕШ

МИЛИЦЕ ЗIАМАГIВОЛА ЛЕЙТЕНАНТ

1966 шера Совецки Эскарера ше дlахьовчаче а парте райкома рекомендацегlа МВД Шалья района чурча гlулакхий отделе балха вахар М.А. Хутаев. Керлача балха боккъенаш декхараш дика доаара, уж дикагlа кхетадара чloaгlа шелъадьлар эзарa дисциплина. Шалья участкови инспектор хьожавир къона милице болхло. Мусай участке 20 эзар совгlа сат вахар. Селда йоккхача юрта ногарргий - тем болх нийса дlабахьа, аьнна хеталора. Цхьабаккъда, милице начальника шийга аьнначох тешаш вар иза. Хутаев, — иниача хана тхо хьена хургда аьнна Муса», — йоахар цо.

Хlанз угловни розыска инспектор, милице зlамагlа вола лейтенант Хутаев Абдулла Муса дика вонз Шалья районе. Зlамагlвола лейтенанта дагъа лелаш дукха угловни зулачаш гучадаьхад.

№ 4 йолча тюка чура бус хlамаш йаьхай, аьна хабар дора милице болхлошка. Цига операгlьахар следователь Домбаевни угловни розыска инспектора Хутаевен кулгалду оперативни группа. Зулам даь моттиг техача белгалдаьнна хьагlуналоалаш хlама лаьар. Тlаьхьа а тlехьа а уйла йоаа инспектора ший участке бада тешам бaп аьнна хетарах дела хулигаш. Цхьаннех a легабиал булаша. Цу дийнахь тоьна тlа хlама ъоаа чухчарна юкъе цхьаьла саг бойгалдеанкхаланар. Цхьабакъда, цу дийнахь Грознора «Весоремонтный» лхача заводера вена тарол тоадь цхьа саг мара кхычахьара тlакеза саг вацар. Дукха къахьега лийзир Мусай цу дийнахь кхечача «старала мастера» зорала тьадуьналехьа. Цо хиннавар цхьаннахь бойт а ца беш. тьарахь мелаш йоте юкъеаьлла делам вона Ахмедов, Николай. Кастта лоагlан йола суд хьургъа ирина.

«Автуркинский» совхозе гоур йинар цхьан цоеззача зулахочо. Цо хьалехкага гlиденхар М. Хутаевна. Дуккха ха хьалехьа зулахье хьадьехар, тоур шой дьега дlакхачийтар милице болхлочо.

Цу тайпара, зулахой гlулакхаш кlезиггагlа хилийтара дукха къахьег милице зlамагlа волча лейтенанта. Къаьстта теркам тlабохийт цо ахуьли боагlарница беча кхечанна балха, хlана аьлча дукхагlа долча даьъе царна барагlдувл общественни боккъонаш тохам гlулахаш. Хартальвалаьна сах балъадхьарца наькъ тlа ваьккхар массане декхар да.

Атта болх бац угловни розыска инспектора бар. Хlаьта Мусайна дукха деза ше хара дьнна гlулакх. — Наьха вахари салоlамни лорабара дикагlа фу хургда, — аьдар цо. Зlамагlа волча лейтенанта дукха гlоенчий ба. Чlоагlа новкъостал ду общественникаш, дружинникаша. Иштта цо хилча цхьа саг кхоавергвалар Германчукен Шальи саьна йоагlа йоккха цо, юрт доаьс. Цул совгlа къонача инспектора чlоагlа новкъостал ду милице опытни болхлоша Ш. Галгаева, Р. Ирисханова.

Сентябрь бетта 25 дийнахь вахача сага цlагlара кераа арадьхла дlайихьар 4 чемодан. Кlира даладехьа Матуев Мусаи Салтмурадов Мусаи шоаш доьйкъаль чемоданаш а цlехьа милице отдела бар. Укхаза а хьегучадьльар вор, М. Хутаев хlаьни лина вонз балха хоаш хилар, фойла хилар.

Хьалха зулам дена хинначаца юкъе дукха ба хlанз доаг тlаьра нуьна берзал яхаш. Уж ба дийца чара цlабаьхарах. Шальарча кирпични завода электросварщик Салаев Вахьаудин, «Чечингтаз» треста слесарь-монтажник Ахмадов Мовла.

Иштта хала дика деш хьона гlа Матуев Муса. Ший декхараш цlена кхоачашду цо. Цундуьна цуй сий ду, цо болх беча коллективо мехдел, бахача наха а. Нохчи-Гlалгlай АССР чурча гlулакхий министерства сийлен Доска тlа доьлл цун сурт. Цул совгlа Шалья райисполкомо совгlата садьал дилар цунна.

В. КАСАЕВ.

УЧАСТКОВИ УПОЛНОМОЧЕННИ

1968 шера ше доаера цlена-чо Украин еш, ха да ца бовзa, Катаяма цlерагlча шеси участкови инспекторална вахар Бек-мурзиев Амирхан. Укхаза цlаьлла дlалу цун сагота, хала вхаранах дизза дела денош.

Цо участке хьоаца хьаьa, цхьа зулам дар гучадаьккханза. Цхьан кхалсага цlагlара хlамаш ехьар, уж хьан ехьай ца довзаш дар гlулакх. Дружинникаша Нарагульгенца волалу Амирхан зуламхочун лар лохаш. Цхьа — ший да далалехьа зуламхо хьа а лаьца чунедлар. Иза хиннавар цхьаннахьа болх а ца беш, дела Коваленко. Цу тайпара, дукха масалаш доалаш йиш а Амирхана гlулакхех лаьца. Цхьабакъда, зулам хилалехьа иза цахилийтара деча гlулакхах ший кертера болх лерl А. Бекмурзиева. Цу участке вахаш вола пенсионер К. А. Басик хlара дийна керта боахбу малар а мелаш, цlагlа халахетараш деш вар. Цул дикагlа вацар слесарь Сущиев а. Дlадуацар кхетадеш ца хиларах лечебно-къахьегама профилакторе бахийтар уж. Малагlа хьожаш телаш хиннав дакъа шоай берашта? Дайшоашой шоай берашта къахьегама, культура дlаьъе хиича ца lеш, аьь-воала а хьожиаш хала беш. Вайгъда цхьабоарчарна хо дьшу. Каст-каста ший участке болча нахаца беседаш, собранеш е Амирхана, лиъаахьа делача берий дlааьца — ивалошна дукхагlа а еш. Иштта дика терке ю цо ший квалификаци лакхъяра а.

Къайбасерда хlарий К. Хетагурова цlерагlча университета юридически факультета — 3-гlа курсе деша вагlа из. Атта дац болх беш а деша. Хlаьта а задаеш а хатахьа кхоачашдо цо. Цул совгlа общественни болх а дика лелабу Амирхана. Цо за комсомольски организаце секретарь, шиф болх дика вlаштlехьбаьккхарах обкома комсомола грамота елнай цунна. «Знание» общества член ше хилавах тарра каст-каста лекцеш еш къонача коммуниста Бекмурзиевз.

Дахке наьннавац цо ше цу ноьбаьа валарах, лоа кхина ше цу гlулакх наха элката, шийна наха бариал ага.

Р. ЯНДИЕВА.

НАЬХА САТЕМ ЛОРАБЕР

Малгlабика райотделе болх беш вола милице старшина И. Ф. Панков денхлерча гlулакхашта цецвоаккхалургвац. Хlана аьлча, тlом тlа волча хана уж дукха дайнаб цунна. Шиа вурийтта шу мара ца дьннача шина нlpар цунна шийла оноши салтий кхачи. Дукхаза аьнтар из lоналх духьаз.

Тlом чакхбаьлча милице балха вода Иван Федорович. Цу хана денз хьалхала къахьегача наьха сатем лорабеш хьабоагlа из. Бlахий а сийлен а ба милице балха волаш цо хьабена наькъ. Цу бlьахача наьъ тlа нийсъенна халонаш лаьрхlа вургеш. Дукха да духах хьала хулиа йеш болаш дежурни волаш. Бийса шуга хачатхьа Иван Федоровичага хоам бера Моздокски районера Ленина цlерагlча колхозера вокхагlа вола жаlу ахьан зулайхочо хlла чов еш лазавна аьнна. Зуламхо воала къайдаьвиннар. Из бийса баьхон чlоагlа дохк доаллаш яр. Моздокерча милице телефон а теха царгlатта lо йиш йолаш вар старшина. Цу тlа зулам а цун райдне дах а ца хилча. Моздокера колхозе кхачачан 2 сахьат ших бе бизер, хlаьта Малгlабикера 30 минута дlакхоач шига. Цу тlа цу 2 сахьата зуламхо гоалаваргва, тlаккха из хьалаха в хала хургва — уж уйлаш кердачу ессар Панкова.

Сиха больнице телефон а теха шийна дежурни лор а аьнкха зулам хиначa дlакхаьчар старшина. Чов лахоа зола медицински новкъостал дир. Зулум хиннача моттига гоьза зем баьккха ши сахьат далалехьа зуламхо карабоаладир Панкова. Иван Федорович фуннагlа йиш воалле а зlамагlвола милице болхлошта дазим масал тойташ ду. Коллективa дукха веза Панков из Iазмерзл дика саг хиларах. Цун наьха тlа сийрда леп пачхахьалкхен наградаш. «Милице отличник» яха значок къаьстта балах дика ца кхача мара лун яц. Из з йоал старшинай наьъкха тlа. Общественни порядок лораеча къаьстта белгалбаларах советски милице 53 шу дузача дийнахь республика МВД Сийлен Доска тlа даьккхаа И. Ф. Панкова сурт.

Малгlабики райотделе болх беш вола милице старшина И. Ф. Панков.

Д. Борисова тексти сурти.

СЪЕЗДАГАРА СЪЕЗДАГА

БОАХАМГА НИЗБЕННАБ

Ножай-Юрта района Шериппов Асланбека цlерагlара колхоз пхи шу хьалха тlехьадусача боахамашта юкъе яр. 1964 шера сиххача ерригача продукцех 85 эзар сом нийцар боахамо, хlаьта кхаш-ка кхеде культурашкен ферме яьккхача продукцеги дlадахар цул дукхагlа хилер бахьан долаш боахама дикка зе хилер.

Белгалдара дуцамаш хилар юрта боахаме КПСС ЦК мартовски Пленум хинначул тlехьагlа. Хувцалургйоацаш дукхача шерашта лаьрхlа планаш уттаяро, юрта боахама продукцех пачхьалкхено тела мехкаш лакхдаро чlоагlа нийир колхозии совхозии экономика. Иштта цу хана денз шерагара шерата чlоагlлуш хьеанай тха колхоза экономика а. 1964 шера денз 1966 шерага кхаччалца йолча юкъа яхкаава совгlа лаххъенний колхоза доход.

Къаьстта лоархlаме хилар колхоза экономика айяра парте XXIII съезд хиннa 1966 шу. Цу шера тхьамке кхеде доладелар тхо. Юкхьанца из культура 10 гектара тlа йийра тха кхаш лелдераша. Хьалхарча шера дика хиланзар тхьамка, кlара гектара тlара 5,2 центнер мара ялаздар. Хlаьта а цу культурах 20749 сом пайда баьлар тхона. Цо тешабир хьалха цу гlулакхих шин хинкарош а лоиман хьалашка тхьамка леладар экономически пайдане хlама хилларах. Шерагара шерага дукхагlа юв из культура боахаме. Лаккхлу тхьамка кхедерий балда опыт в. Цуна тешал ду дlадахача шера цар кхебаьча дьукхъамо. Хьалхарча шерачул кхоза дукхагlа чудера из — хlара гектара тlара 15,7 центнер. Укх шера тхьамка 63 гектара тlа дар. Хlанз чунйица даьнад из. Хьалха, дlадахача шерашка цlаккха ца хиннача тайпара беркате ялар тхьамка тха укх юбилейни шера. Хlара гектара тlара планагl лаьрхlар итт центнер йолча 23 центнерага дlакхоачаш хьийкъар тхьамка. Цул тlехьагlа 180 тонн гаргга йола йоккъенна тхьамкий лордаш тюкаш а аь пачхаьалкхен пункте дlаэзар. Пятилетка тlехьарча шера заданех цар дохка дезачул шозза дукхагlа чул из.

Хlанз боахаме дукха ба из культура кхеара гоззал дика lомаь нах. Иштта коммуниста Мудушев Сайтсьалама кулгалдеча йаьлагlча кхаш леладеча бригада къахьегамхоша 10 гектарах хlараве тlара укх массеж шера юкъера лаьрхlача 22—25 центнер тхьамка чуш. Хlаьта колхозе хьалха латтача тхьамки леладерий хьокламаш дикка тlех да. Иштта гектарнинаша Салтгериева Зарабита, Каташева Зугос шоаш леладеча лаьтта хlара гектара тlара юкъера лаьрхlача 40 центнерал совгlа тхьамка чудаь. Цар хlара бетта ше аleпи 207 сомата дlакхоач. Лакха да тхьамка кхедеча къахьегача беррагача колхозхой элепи в, цудухьа цу культураш, иньха безам хlара шера совбуал.

Тхьамка лордаш йокъа ца цlача дlаэцац пачхаьалкхен пункте. Хьалха мьлке а дехкаш тхьамка докъаде дезар колхоза кхаш леладерий. Из мьлке довкъаденна далалехьа дукха ха дlайодар. Хlанз боахаме тхьамка докъаду агрегаташ я. Хlаьта тюкаш а электрически прессашца ю. Хlанз хьалъеш а латт шинъ сушилка.

Во хьийкъаяц колхоза кхашка кхыйола культураш а. Соаяк гураьъ дув ялат 1300 гектара тlа дийвадар боахаме. Хlара [illegible] тlара чудера 16 центнерал совгlа ка бола ялат, алам 13 центнер йолча. 1966 шера пхьан гектара тlара даьччачул 4 центнер дукхагlа ди из. Ялат дохкара план дикке тlеххоачашйир боахамa кхаш леладераша. Хьажкlаш дукха еш колхозе — 46 гектар мара. Плана нийс центнер гаргга дукхагlа а йолаш хlара гектара тlара 25,8 центнер фуалаьъха хьажкlаш йалар тхона. Цул совгlа кlезиг дукха гидуаргаш, саьмарсаьх, хоаш бул колхозо. Уж еррига культураш шерра-шера планал совгlа йоки боахамо.

Оаха лаьтта 2 эзар гектар да хlанз колхозе, хlаьта 1964 шера хийнар керрига а 1472 гектар мара дацар. Пайда луш доле лаьтташ шердара дукха рузкъа дlаладхийтад колхозо. Кlотаргах мукъаьнхача лаьттан йоккхийча участкашка хlанз тайп-тайпара культураш ю. Пачхаьалкхено новкъостал даьдецаре тхоай низаца дe аlаштlехьаргдинар тха из. Из болх дlахо бе дага я колхоза правлени.

Лертlа терко еш хиннаб колхозхой тlадоагlача шерарна хьувакъама а. Дика кийчдаьча 1300 гектар, долча лаьтта халнахьа дlалийра гуракь дув ялат. 25 гектара тlа саьмарсаьх бийнаб. Хlанз эзба лаьтта аьха бийнаб боахама механизатораш. Пятилетка хьалхарча шерара ваухкъам кхы в лакхегlа хилийтар дулха хlанз 300 тоннага дlакхоачаш минеральни удобренеш lалашъеш ба боахама кулгалхой. Хlаьта колхоза фермашта юхе хьаlейна 1,5 эзар тонн органически ораш кестта тхьамка, кхыйола технически культураш дlаювргйолча лаьтташка дlаюза болалургба боахама кхаш леладераш.

Сиха дегlабоагlа укх тlехьарча хана колхоза хьийбай боахам а. Хlанз 1130 бежан да тха. Царна юкъе ба ловмаш хьалашка дулха дика да аьнна фу доладе йийша тамаш фул бола 400 етт. Царна дикача фул йола бутlаш нийцай боахамо. Цо тоpo хулийтаргья хlара бlаь lатта тlехьа дукхагlа lаьсий кхеде. Укх шера бутlаш цe хилар бахьан долаш хlара бlаь lатта тlехьа хиина lаса 20 мара дацар.

Дlадахача шера дулх доакара план 260 процент кхоачашийр колхозо, хlаьта укх шера план 240 центнер йолча хlанзалехьа пачхаьалкхенна дlаденнад 640 центнер дулх.

Кхаь кварталл итогех тхона гучадьнлад укх шере эгара хьалха тхоай хьийбай боахамо ю дергдоацилгa, дуйха беце а цу юкъа баьча баьхех 1,5 эзар сом пайда баьннаб хьайбаех. Из иштта хилийтара дукха къахьийтад колхоза правлене членаша, партийни организаце, хlаьто керттерча даькъе боахама хьайбаш леладераша. Кlезига бац тха хьайнаьла болх а беш колхоза рузкъа совдаккхара шоай хьинар кхо ца лераш. Царех ба lаьсий леладу Гермсултанов Джунайд, Вижаев Шана, Магомедов lадалхьажа, кхыбараш. Дийнахьа буси шоаш леладеча хlара бежана 800 грамм дулх тlаккхетайт цар.

Чlоагlа теркам тlаухийт боахаме хьайбаш леладерий балхинара безам совбаккхара. Цар салоlам безаме хилийтара. Фермерча салоlама долча цlагlа колхоза нийца телевизор латт, радио в. Къахьегамхошта деша газеташ, журналаш хулийт.

Экономика айъларга хьежжа лаккхуш боагlа боахама хьахула пайда. Хlанзалe баьча лоархlамо хьагойт, из укх шера 800 эзар сомга дlакхоачаргболга. Цунна цхьана лаххбенннаб рентабельноста боарам а. Планагl лаьрхlар 30 процент мара йоацача 40 процент хургья укх шера рентабельность. Дукхьал лаьттеа хьайбаши леладаь lац тха колхоз. Кхы гlулакхаш а леладу оаха. Хьаьнаргда вай ер масал. Цхьа миллион условни банка консерваш арахецаргйола завод еш латт боахаме. Укх шера ерригa болх бе йоаллийта йиш йоар из предприяте цудухьа сона оарцагlдаьнна сакаш ю цех йостельккхар оаха. Лоаллахарча хьунайка дlабе ца безаш шортта ба кхоршш, хьачаш, хьож. Цул совгlа шиш сома бош а а колхоза. Шиа бетта болх бар цу цехо тайп-тайпарча сома сок кийчъеш. Цо кийчъиь продукци ехкача 140 эзар сом цlена пайда баьлар колхоза.

Лоаллахарча юртанкера меттале Дагестанера а ух колхоза хьера ялат кхухьаш нех. Дийнахьа буси болх бича 20 тонн хьовр доакар по. Колхозо ший низаца хьалъяьй из хьайкра в.

Цул совгlа укх тlехьарча хана клуб, столови, пекарни хьалъяьй тха артела колхозхой бахача кхаь юрта. Централи усадьба йолча Маскеты яхача юртарча кхо бlаь цlагlара дезал дий да дезаш хилча шоай юкра арабуала безаш бэц. Водопровод хургья вокх шиа юрта в. Хlара юрта берий боахаеш, бапеш сихай колхозо.

Эргадьннад боахама фермий сибат а. Ши бlаь lатта лаьрхlа коровник, кхоъ телятник хьалъяьтай уллаза укх шерашка. Хьалъяьй боахаме 1 эзар тонн ялат лоаттадара склад, иштта кхыйола объекташ.

Иштта хlара шера бlаьний хулуш боагlа, колхозхой шоай доалахьара боахам а. Ши бlаьннел совгlа цlа да колхозе телевизораш йолаш, воккlе кор автомашинаш латт, хlаьта мотоциклаш, кхыдараш лаьрхlа а варгlаш. Хlара шера колхозхоша шоай къахьегачах хьанар дукхагlа хилорда хьадхина хlама да из.

КПСС XXIV съезда накъайодача колхоза коллективо доккхий декхараш тlаийцад. Уж толахча кхоачашдара шерра социалистически яхь йоржаь къахьегаш ба колхозхой укх деношка. Республике хьалхалаттача низ болча боахамашта юкъе ший моттиг дlалаьцай вай везача туркала Асланбека Шериппова цlи лелача тха боахамо. Съезд хьеллача денош а Дьхеув дола рапорт доацаш дусаргдаш тхо.

Д. КАНЗИЕВ,
Ножай-Юрта района Шериппова цlерагlча колхоза председатель.

Оаха яздаьчун лерагlа

«КЕПИГЕХ СИЙ ДЕХКАРАШ»

Иштта корта а болаш ер 21-ча ноябре «Сердало» газета тlа кепатехи рейдова материал. Цох лоарие тахо кхда столовий, ресторанний, кафей треста директора заместителе оаш. Йоахар:

«Советски торговле бокъонаш телхарах № 3 йолча столове № 6 йолча идеальна буфетчица Д. Ульбисова строги выговор йий, хlавта кхо тlехьагlа торгово болгьонаш телхайой, цунна из наказдонаьнга дlа а хайтад.

№ 3 йолча столове чуйоагlача сабренарче ресторана официантка Р. Белиева клиентанкаш донгlануя совгlа 1 сом 40 кейига даькхарах кхаь бетта уборщица ъьйнадьй.

Х. Мамаилева — № 1 йолча кафе чуйоагlача № 6 йолча павильона продавец шин кружкачу lодетта пиво 170 грамм эзаддарах моттигерча комитета решенех професеа болхара дlаяьккхай.

ДОГIА — ЭШШАЧА ХАНА

Пхьи яхача хина гонахьара зlаьаь моттигаш йоцъа а аь хьальначв, хий дехача автоматизированни система хьалхарча оргlанна тохнабе болабеннаб молдавски мелиоратораш. 300 гектара тlа гидроавтоматика новкъосталца искусственно догlа деллийташ цхьа оператор хургва.

Лаьттанна мелиораци яра шерра програма оттаяь КПСС ЦК майски (1966 ш.) Пленум хилча денз республике дикка лаккхъенний хин боахама гlирсаш хьалдара теххьаш, белгалдаьккхар Молдавс мелиораци хин боадамен министра Г. Т. Афтенюка ТАСС-а корреспондентаца ше къамаьл дечa хана. Ирригатораша лаьттех кхы доахаргдаш мааш йола моттиг дукха хlаловацаш дукла хий чудуаша хинна каналаш. Хlанз Молдавера 80 процент гаргга ирригационни коммуникацеш хий чудуийтарелоацача «барзкъанаш» lалашъяьй. Кхо эзар совгlа километр дlаьаа lодекхача дьшакабетония аппараша, чугlоала бетон хьаькача каналаша, турбопроводана хlара шера итташ миллионаш кубометраш хий кходу.

Дlакъайла системаш хьалъяройнии хулийтаргья хий дехкара балха массе метте механизацие. Хlанзала а республикера дерригача хий дехкача лаьттех кха даькъа совгlа дараш догlаш хьысаче хий деттача машинаш устанавлай. Вовкъостальгlа дlалхна lалашдеш да. Програмашта устройствараш гидроавтоматика юкъейоалаш йола системаш хlанз дукхаьна хьалиний Молдаве. Цо хий деттараш электронни импульсаш а йолаш хургйола автоматизированни ирригацнонни системаш.

Укх гаргарча шерашца Молдавера хий дехха лаьттан ворхlазза дукхагlа а хинна, 700 эзар гектара дlакхоачаргда. Боалама чухьара ерриг трассаш лаьтта кlел «дlалоачкъаш» хургья.

Кишинев.

(ТАСС корр.).

Жульков Анатолий Иванович «Грозэнерго» Центральни ремонтно-механически заводе болх бу дукха ха в. Цу юкъа йоккха опыт lоаьй цо. Хlанз ремонтно-котельни цехе дикагlболча слесарех лоархlаш ва иов. Жульков. Цехе эгара хьалхарчарна коммунистически къахьегама сийлен цlи еннай цунна. Сменни нормаш 120 процент, кхы совгlа а кхоачашъю Анатолий Ивановича. Цул совгlа пхьаккха гlалат доацаш а бу цо болх. Хlанз КПСС XXIV съезд хьалла-ха гарга че гlерт кхы а хьинаргlа къахьег Жульков Анатолий Ивановича. Съезда доккха къахьегама совгlат кийчде аьнна ше дена дош кхоачашдеш ва из.

Сурта тlа: А. И. Жульков турбогенератора узлашта ремонт еш воалл.

Х. СУРУДЖАНЦА
тейсти сурти.

«Са Даьхе» яха экспедици

В. И. Ленина цlерагlча пионерски Еррнгсоюзни организаце 50 шу дуз 1972 шера. Цу цlеi сийна республика просвещене министерство, комсомола обкомо, республиканскн берий экскурсионни станце чакхйоах «Са Даьхе» яха пионерийн дешархойн Еррнгроссийски экспедици. Экспедице декхйр да революционни тlема, къахьегама традицей сий деш, шоай мехка истори довзаш хургболаш дешархой хьалккебар.

Массаьхк темах вlаштlехьбаьккха ба экспедицей болх. Масала: «Са мохк пятилетке», «Ленина цlе — тха байракха тlа», «lаламе къайленаш», и. кх. дl.

Хlанз укх сахьате, пхьоалагlа этап чакх а яьнна шоллагlа этап дlайолаенна экспедице. Еррига чшколашта, пионерий Цlенашта, кхыча берий учрежденешта «Са Даьхе» яхача Еррнгроссийски экспедице хьалаш дlадlахьийтад. Хlанз экспедиционни отрядаш вlашагlьеккар, мохк тахкара планаш уттаяр, санна дола балхеш ху цу учреждениеш. Дукхагlйолча отрядашна дlаболабаьб шоай болх, хlаьта кхы а дукхагlа берашт гlоргда экскурсе хlанз lан каникулаш йолча хана.

Экскурсионни станце путевкаш Москве гlоргда машиннашкъхой 352 бер, Ленинграде — 100, Волгограде — 30, Киеве — 126, Ереване — 30 гlоргда уж. Царех хlаране шиш заданега хьежжа материал гулъергья, исторически моттигашка хьожаргба. Цига ца болчаш берараш пхьабараша лоамашка походаш ергья Пятигорске, Кисловодске, Нальчике, Лермонтов лийнача моттигашка гlоргба. Жайрах дахача берий Ахриев Гlапурах йола материал гулъе йиш хургья, Назранерча дешархой а городе лаьттача граждански тlемах, революции кхалехьерча а хlанаарча а городах къахьегамхоех, Даьхен — Сийлахь-боккхача тlемa турпалех материалаш гулъергья. Мужичарчен Галашкарчен бераша — Серго Орджоникидзех йола материал гулъергья.

Советски lедал эттача денз вай республике хиначa хувцамех, пионерскийн комсомольскийн организацей исторех, тlеме къахьегамен турпалех, хьехархоех, вайнаьха биндахбувамах, дукхха кхы lалашъяь терками а сакъердамех а материалаш гулбе йиш йола вай республикера дешархой. Уж гулъеш болаш цхьа даьше гучабаккхаргбар шоай вахар а дlадаханна кананшача аьхкх бlарг кхоаь.

Дукхагlа, сакъердамегlа материалаш гулъеча экспедицей отрядашта Сийлен грамоташ лаьча премеш а хул оттаьаш.

Нах дика хийла шун, къона гохьаттой.

А. ФЕДОРОВ,
Республиканский берий экскурсионно-туристически станце методист.

СПОРТ

ЛОВЗАРГБАРИЙ ЦІЕРАШ ЯЬХАЙ

Виктор Корчной—Ефим Геллер, Тигран Петросян (кхоккхе а СССР-ера) — Роберт Хюбнер (ФРГ), Роберт Фишер (США) — Марк Тайманов (СССР), Бент Ларсен (Дания) — Вольфганг Ульман (ГДР). Иштта шиьшиа ахьара болаш ба шахматагІа дуьнен тІа хьалхара моттиг яккхара турнира хьалхарча этапе четвертьфиналашка ловзаргбараш. Ховш ма дарра, цу бархІнсна юкъеваха эггара тІехьара дуьнен экс-чемпиона дІаяхача претендентий яхьашкара финалисти, хІьата иштта хІаьвза, дукха ха йоацаш, Пальма - де - Мальорке (Балеарски гІайренаш, Испани) чаккхьаьнчеча зонашта юкъерча яхьашка хьалхара яьх моттиг яккхараш а.

Претендентий турнира четвертьфиналий хаьаши моттигаш хІаьа а белгалъяьннац.

Претендентий турнире ловза мег кхы пхьаьккха шахматист а — Василий Смыслов (СССР) е Лайош Портиш (Венгрия). Шаьхха ловзаьча матче белгалвергва цаьа шоаех претендентий турнира юкъе вохийзаргвар, вагахьа санна бархІнах моллагІа цаІ дакъа ца лоацаш юхавоале.

(ТАСС).

ВАЙ КОМАНДА—ШОЛЛАГІЧА МОТТИГЕ

Дукха ха йоацаш Орджоникидзе КъилбаседаКавказа энергетикашта юкъе ГОЭЛРО 50 шу дузача ден сийна шахматий яхьаш хилар. КІерненна юкъе пхиъ маІсаги пхьа кхалсаги а йолаш, пхиъ команда яр шахматии юкъе хьалхара моттиг яккхара къовсам лоаттабеш. Иштта, Краснодарски Ставропольски крайшкара, Къилбаседа - ХІирий, Дагестана, Нохч-ГІалгІай республикашкара.

Яхье хьалхара моттиг яьккхер Краснодарски краерча электрикий барттайнача шахматистий команда. ШоллагІа моттиг вай республика энергетикай шахматисташа яьккхар. ХІьата кхоалагІа моттиг Ставропольски краерча команда хьаьчар.

Вай республика энергетикий шахматии командана юкъерча яхьашка къьстта дика толам баьккхар грозненски объединенс теплоэлектроцентрала сменни инженера Ведзижев Хьажбикара. Шахматии шоллагІча улга тІа ловзаш, шийна дукхьал лайза беррига эша а бакъ йиънегІа йиъ очко яьккхар цо. Яхье толам бакхарах мах бола совгІат делар Ведзижев Хьажбикара.

Х. МАГОМЕТОВ.

КЕРДА КНИЖКАШ

Укх деношка Нохч - ГІалгІай книжни издательствас кепа а теха эрсий меттала арахийцад вай республика сий долча къонгех — Сийлахь боккхача Даьхен тІема турпалех дола «Нохч - гІалгІайчей дошо седкъий» яха книжка. Цу тІа бувц Советски Союза Турпалаш Нуриддинов, Бейбулатов, Заболотный, Аршинцев, кхы дукхагбараш, вай Даьхе фашистски бІехалех лорасш цар баь тІом, цари карагІдаьнна денал дола гІулакхаш.

Иштта кепа а теха нохчий меттала арадаьннад вовзаш волча нохчий поэта, Сулеев Мохьмадахержача стихай «Ловш йоаца цІи» яха сборник.

Цу тІа я поэта дукхача шерашка яьъачча стихотворенеех толашагІъараш—«Нохчече», «Дуней ялсмале», кхыйола а стихаш.

Ч. ЮСУПОВ.

Доазол дехьара

ВЬЕТНАМА ХАЛКЪА ЧІОАГІО

ХАНОЙ, 15 декабрь. (ТАСС). Берригача мехкашта пхьаьна Вьетнама Демократически Республика столица къахьегамхошта шоай низ вариагІбоакхх 10 декабре ПТВ ЦК-ан ДРВ правительствай кхайкарала тІа оттадаь декхараш кхоачашдара.

Келайоазов тІа араьккай укх деношка хиннача Вьетнама къахьегамхой Парте Ханойски комитетех Вьетнам Даьхен фронта городской комитетен заседаний материалаш. Цу документаш тІа хьадде харцахьа лоархІ ДРВ-ана дукъалара США агрессивна планаши тІема гІулакхаши, социализм хьалхьелги сихдара, хІьата иштта города оборона чІоагІъяра Ханоя къахьегамхойи из лорееш барашн тІа а хьех.

ДРВ столице, предприятешка, учрежденешка, дешара заведенешка ханойнаш денал долаш духьал отта цийча хилари къахьегама энтузиазм болаш хилари гойташ йола дукха нах юкъе бола митингаш ю. Митингашта юкъе дакъалоацараша хьахийнаду Вьетнама къахьегамхой Партен ДРВ правительствай хьалхашка оттадаь деррига производственни тІемин декхараш кхоачашде чІоагІо яь шоаш хилар.

Укх деношка кхы а бІаьшн ахарашн бола вагий нах шоай лоаме герашцарча химй мугІараша юкъеух.

ДРВ столица хьаьда а чІоагІа а ший къахьегамен тІемен посте латт.

БАКЪДАР КЪАЙЛАКХУХЬ

ВАШИНГТОН. 15 декабрь (ТАСС). «США правительства къайлакхухь Къулбехьен Вьетнаме бахача маьршача нахах човнаш яь боабаьи мел ба хайтарах дола бакъдар, — аьлар сенатора Э. Кеннеде.

Ший заявлени бакъьяра сенатора йоалаю Къулбехьен Вьетнаме беча тІем тІа боабеш бола граждането бола нах кІезигбара деча гІулакхий хьакъехьарча США счетни управление доклада выводаш.

«Керттерча счетни управлене яьча выводаша, аьлар сенатора Э. Кеннеде. — нах белаpгболча даьккхад вай правительства Къулбехьен Вьетнаме маьрша бахача нахага долча хьалах дуьцар».

Вьетнама халкъа тІаэттача бала керттера бакъаи хиларах тарра вьетнамизаци ярах волча, правительства чакхйоаккхача Никсона программана чІоагІа критика йир сенатора.

25 шу хьалхагІа (1945 шера) цу дийнахь Учредительни скупщина халкъа республика я яьйя хьаххайкаьй Югослави. Социалистически Югослави хьахинна дуьнен шоллагІча тІема цІера юкъе, Югославе Халкъа-кортамукъален эскаро Советски Эскара тІемахошца цхьана мехка территоре тІара фашистски гІаьрахой ордунгаш леладаьча хана. ШІадахача шерашка доккхий хувпамаш хинна, республика халкъай экономически, общественно - политически, культурни вахаре.

СУРТА ТІА: город Крагуевацерча «Црвена застава» яхача автомобильни завода цехе. Из мехка йоккхагІйола предприяти я. ХІана заводо шера арахеи 100 эзар автомашина, хІьата 1973 шера 200 эзар арахецаргья.

ТАНЮГ—ТАСС.

Цхьаболча нах ба вайна хІана-а моаш ца могаш ма хиллинте байде нервоека е къаракъ эда тика тІа болхаш. Антеке а баке тайп-тайпара молхаш эц — «керта, чекна», — хьалхагІе а лорацца дага ца боалаш, лоалахочо, новкъосто е шоашта баххя волчо хьехар дарах. Первоавкна дарба даьр унахо ше дикагІа ма хиллинге я, цунах доккхал а деш. дІа мел кхьачача дувцаш делаш хул:

— «ЦІагІара дарба да аз дер—моллагІа лазар цІенде дІадоаккх».

Цхьазолчо, дог дика долаш ше хиларах, вокхачна хьехар ду, хьайна дегІа гІойле еш йола молха шарп ма мела, аьле. Цу наха кац дикъаза унахочо ше шийна дарба де йиш йолга а, хІаьта цкъаза кхы метта йоагІаргйоацача, цхьанна молха а новкъостал дергдоацача, цхьанна а лора кхаметтаоттаюлургйоацача йоакхаш дага организм айп кахха, унахцІено йоаке тарлуш хиьзар.

Цкъа хиина хІана дагаух сона. Цкъа пхьи ньъхашта нахча хане фусам даь йоІ бІарга ира сона. 24 шу дайна Маддая ираз долаш саг хетар. Цхьабокъда, цун хегІага цхьа бала хилар гуш дар сийкъенача цуьа юхьарашкен бордашкен хьежача.

— Дарба дайташ йий Маддая? — аьнна хьаттар аз цун йишийга.

— «Яц, — аьлар цо, — массехк шу хьалхагІа, юхьенца цуьна дегага лазар аха доладеннача хана, лоалахочо дийцар цуна: массехк шера дега йола тайп-тайпара молхаш дукха мийнинаяр ше дарба ца хулаш, цхьабакъда. Зеленина тІадамаш аз «бешха молха ю» яхаш. Цул тІехьагІа Маддая а болаешна яр уж тІадамаш мела, хІаьта укханна-м кІезига дарба дьъар нарех. Лорашка яхачуя тІехьагІа дог толхадаьх Іа, аьлар шар укханга. Поликлиникаьяа йолаешнай аз тІаккха, каст-каста лоро ше йолча ІоехаІ а хор ше ер йолча цІагІа хьачуйоагІаш а хиннай, мах боацаш аскириин бномицаш тайшнай цуна. Цхьабакъда, цхьа ха яьъача гІолла уж молхаше лорашка ухаеген кІордадаьд цунна, веща шийна а дукхха дикагІа хетар. Цудукъа лорашка из а ухаш сецар. Профилактически дарба юкъагІа ма дита кхаш дехар лора цунга лоро, цхьабакъда. ше яхачоа тІара йоалаш яц тха ер. ХІана юха а могаш йоацаш лел. Сона-м деррига бІарга а гу, ха а хов — лорашка яха езар укхан, хІаьта ер дига ца а йоцаш, Зеленина тІадамаш а мелаш цагІа ягІа».

Маддаица цу хьакъехьа цІенхашттча къамеаь хиланзар тха, цхьабакъда, шоаагІа тхо віашагІкхайттача хана бІаргадайнача сурто цец-ена ваьккхар со. Унахочун наьигена дІагІа а вахха, со ІобІарахьежача, хьалхагІа ше хиналов чо тара лиар аз. Цун ен цхьа хиина юхь унзаръяьнна яр, новкъостал дехаш хьежар бІаргаш, хІаьта ах елласна кинна багге халла фо чуувзаш яр, юкъ-юкъе тутаца цІай тессар.

Лораш сихха оарцагІбоаларах цкъарчоа лечара яьккхар из. Цул тІехьагІа массехк ди даьннача гІолла Маддаиа йоахар:

— ХІанз кхийттай со айса Іазап озара, лазар деладара бехке яр со се хилярах; лоалахочо яхачуга да да а куьгІаш, йог тедеш дола тІадамилгаш да а мелаш, ревматизмана дарба де дезаш хиннадар.

Цу хана дена, сего ше шийна дарба ду, щІагІарча молхаех пайда эд, яхьчарка хьехар ду вьйна дьа массаза хоа Султана Маддана сибат духьаьлъот сона. Сага организм чІондаргал чоалханегІа я, музыканта говзал ца Іоначьча сагага самукъадоаккхаш йола пхьа оаз лоьшалургьяц аьнна хет сона. Цхьаболча наха хІана хет, лорацца дага ца а воалаш тиха тІара нийса перповка е молдаша унахочоа дарба ца де йиш яц аьнна?

Ше шийна дарба де гІерташ волча унахочоа цунах дукхагІча хана зулам доал: тхьоара вай йийцача йоІа а санна осложненеш хул, цкъаза Іоажал тІаьхь. Хьаэпаргда вай, масала, апендицит. Цунах боьш бола нах укх тІехьарча шерашка 50-зза кІезигбеннаб, цхьабакъда, пятаьа мара ца нийсдой а, лазар хира доалаш а нийсду моттигаш, дукхьал унахо гайна лора тІаьвахар баьъан долаш. Хирургашта гучадаьннад: нагахьа санна унахо шийна апендицит хьайна 24 сахьат дала лехьа лорашка воде, ваарнех цаІ мара яц, хІаьта цу хана дукхагІа гайна аахача, 11—13-зза дукхагІа бов нах. Хьебенна лорашка бахке нах, дукхагІча хана, цІагІа дарба деш баьгІе хул: ца эша молхаш мелаш, греласш тІаьехкаш. Эггара сагогІа дарба дайта дезаш йола ха унахцІено кхаметтаоттаяргa ца а йохийташ, цуна зулам деш йоаьй.

А. КУЛИКОВ,
гортубдиспансера лор.

ОАШОШ МА ДЕ ДАРБА

ЛОРА ХЬЕХАМАШ

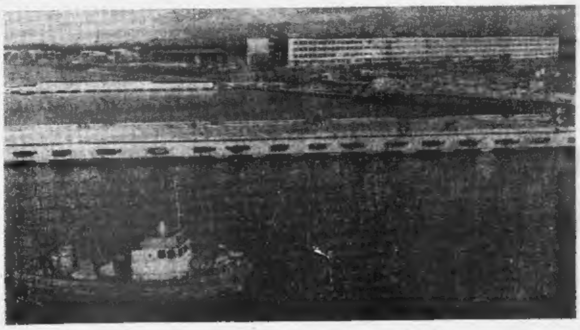

ЛИТОВСКИ ССР. Клейпеде Балтикана йисте хьалъувтт шиЙ тайпара оборудовани чуоттаеш латтача цехий йоккхий корпусаш. Уж гІирсаш кемаш тоадеча заводе хьалхарча аргІаш да. ХІанз тІехьара балхаш дича чакхйоалаш я из. Соаде а дезэ бола бе йолаеннай ха тІа лела Іалаьыете йоккха док. Укх шера форда ишташ кемаш «къоадешад».

КПСС XXIV-чо съезда баха боагІача тайпара ваккъабахар дуъкьа яхье а баьина графикал хьалха а бувлаш бола бу кемаш тоадераша, болх чкъагІа ца буташ къехьег гІишлошъераша.

СУРТА ТІА: хьалъеш латтача завода сурт.

Б. АЛЕКНАВИЧЮСА сурт.
ТАСС фотохроника.

ПАРТЕ НИЗ—ЦУН ЦХЬОАГІОНЦА

ПРАГА, 15 декабрь. (ТАСС). Чехословацки газеташа арадаьхад 1970 шера 10—11 декабре хиннача КПЧ ЦК пленуме тІайийца документаш.

КПЧ Центральни Комитето, йоах пленума соцам тІа, йийнар Варшавски Договора юкъе дакъа лоецача пачхаьхалкхений Политически консультативни комитета 1970 шера 2 декабре Берлине хиннача совещание итогаш. чехословацки позиции Европе а дерригача дунен тІа а машар чІоагІбара гІулакха юкъе бокича чах бола дакъа шоаш дола тІайийна документаши мога а дир.

КПЧ ЦК могаю ЧССР арахьара политиен дунен халкъашта юкъерча коммунистически боламе беш бола болхи, йоах дІахо соцам тІа. КПЧ-ас тІехьа тІайсатІача хана а чІоагІ а хІоаре а ергах идейни цхьоагІо, КПСС-ацен кхыча коммунистически партешцен йола гІулакхий цхьоагІо, социализма, прогресса, машара гІулакха тІехьа лоаттабеча деррагІунен къовсаме оттадаь декхараш кхоачашдеча хаддаза марксизма - ленинизма принципашка хьаллее а лелергья.

Соцам тІа дувц дІахо КПЧ ЦК январски (1970 ш.) пленума решени кхоачаліьъ хилрахи партийни документаш хувцаш хиларг ду дувзадеина долча КПЧ ЦК аесьмо тІа белгалдаьха гІулакхаш кхоачашдаь хилрахи.

КПЧ ЦК секретараллен секретариата членаллен чІоагІир О. Швестка.

Соцам тІа чІоагІду О. Черник КПЧ-ара дІаваьккхар.

КПЧ ЦК пленума парте цхьоагІон актуальни дешай хьакъехьарча, къьстта аьлча, резолюца тІа йоах:

Чехословаке Коммунистически парте цоавтІъе ите шерарча историе, дунен халкъашта юкъерча болалой болама опыто, КПЧ XIII съезда хинначул тІехьагІа партен общественни кризиси дегІаахарах кхахиначе урокаша бакъду марксизма - ленинизма принципаш тІа политически, идейни, организационни цхьоагІо хилча мара ший исторически декхар партена кхоачаш дулург ца хилар. Цу цхьоагІонца ба цун низ дудбуэла хьаст, болалой классан кхыча къахьегамхоштен хьалхашка белхтоххаме хилара деш дола тешал, халкъашарро бурзам чІоагІа хилара предпосылка.

1968—1969 шш. марксистско-ленински низаша къовсам лоаттабир парте цхьоагІо йохаеш хиннараша, лорайора принципальни йола марксистско - ленински цхьоагІо. Цу къовсаме аьттехьара низаш политически цІшар. Партбилеташ хувцача хана парти царех къьстар организационни хьакъехьа. Аьттехьарча низашца лоаттабеча къовсаме парти идейно кхоta — а елар, организационно чІоагІ а елар.

Резолюце тІа белгалдоакх, парте мугІараш клотадалар бІарга са санна лоради а цун революционни, марксистско - ленински интернациональни характер мел ца елийта а КПЧ декларийла хилар.

ХьагІадакха ца тута аьттехьара низаш, йоах дІахо документа тІа, хІанз а кергтера политически кхерам ба. Аьттехьарча низашцара къовсам лоаттабе беда парте цхьоагІо чІоагІъергйолаш, еррига парте а цун хьалхленца берригача къахьегамхой а хьинар хаддаза лакхдалара эша чІоагІа ларлар хьергйолаш. Парте идейни цхьоагІо чІоагІъера, аьттехьара оппортунизм дІаяккхара лоаттабеча къовсамо дІадех парте еррига организацеша, цун берригача членаша хьинаре политико—массови болх беш хилар, марксизм - ленинизм Іомадр, хийра уйлаш юкъейоалаяра хьадд духьал латтар, идейни компромиссаш ца хилийтар, буржуазни идеологе дерригача гІулакхашта духьал бувлар, массаза а коммунистически принципальность йолаш хилар.

Ший балха тІеть, йоах резолюци чакхйоалаш, КПЧ декхарийла а демократически централизма парте чурча демократен принципаш йиаза юкъейоаллара мел эшар де.

ЧССР халкъа боахам 1971 шера дегІабоалабара лелла керттерча лостамех йолча КПЧ ЦК решене тІа йоах, дІадахача шера май бетта деиа дегІаахаро бакъдир кхерзи тІатеташ йола экономически катастрофа ца хилийтара КПЧ ЦК аьшо е чакхбаьккха а чикъ нийса хиина хилар. Юхаметтаоттабир экономика, керттера доал дета, планировани еча парте хинна хьалхе леларга лоархІам, из даро инфляционни дегІаахаро юхасоцадара, чурча рынка юкъерча стабилизацега вагар.

Халкъа боахама консолидаце хІанзара лагІа, белгалдоакх решене тІа, лоархІаме политически котало, экономически тьлам ба.

XX-ча бІаьшерен инквизитораш

Кхыметтел буржуазни кепайоазуо а хІама ца дувшаш Іезан франкистски вабахтенашка баскски патриоташта тІалоаттадеча Іазапех. Лоехьа непатека да Малхбузен Европа йоккхача шин газета Бургосе воени трибунала хьалхашка отталехь лийда боахкараштa тІаоттадаьча Іазапех дувцаш.

«БАСКАШТА ДУХЬАЛАРА БІАЙХА ТІОМ»

Процесс кийчйир шиа шера. Доллача хІамах хьесап дича, Франко режиме лоархІаме да оппозиционни кІезигагІбараш йист хургбоацаш совцабар. Дерригача дунен тІарча дьна, гуманитарни, юридически организацеша харцахара гІулакх лаьрхІар цу процессах. Политически зулам дарах бехке беш болламехь военни суда хьалхашка отта безаш ба бехке лерхІараш. Керттерча даькье, «бандитизмаце террораи» духьалерча закона тІагІолла лийцараш бехке беш хилар юристий дунен халкъашта юкъерча комиссе могаде йиш йоацаш лаьрхІар.

Бехке веш волча 32 сагах 15 саг мара суда зале хургвац, 13 саг Испанера велла дІаваха, хІанз Англе, Франце, Малхбоален Европе ва. Процессе тІахургьяи дьйца йоалла цаІа ахи шу дола пхьа йоІ а: из вабахтен госпитале цамогаш ул. ДоттагІаша деча тешаллах цун лазар — из лоткъаш эзача хана низ барах хиина хІама да.

Баскаша Франко режима духьалара шоай тІулакхаш доладьача хана дена длеза дІакхайкадаь хиннад чрезвычайни хьал. Укхна тІа віашагІлестача хана ЭТА членех цхи саг вийнав, 40 совгІа вол ча сага чІоагІа човнаш яьй. Эзараш нах лийна чубехкаб. 1968 шера бІаьсти полице дІабоалабир ЭТА-на духьалара ший «бІайха тІом», из хилар дукха нах а лувцаш. Полице леладеча гІулакхех гучахьара террор хьахилар.

Полицена бе бахача ЭТА-на тІехьабоачарех пхьанне а къахетига дог доахиаге хлаашар. Царна низа бир гражданска гварден политически полицен. ХІаране шиЙ цІи а йолаш «лоткъем эзара» тайп - тайпара методаш йовзаш я. Масала, «велосипед» аьнча, лаьца воаллар Іоверза веза, цун кулгаш дІадехк, иштта Іовайрза воллашехь кхувсавала веза цун, букъ тІа Іотіаеттайуш хІамаш а йолаш. Е «проигрыватель» аьнча, полицейскеша те бу лаьца воаллачо, а, гІэбаш тох цунна, тІаккха аргІа - аргІагІа віарга бетт из сакхетама чура ваддалца.

Эттара къизагІа дола вакач вар Сан - себастьянера политически полице шеф Мелитон Манзанас. ХІанз Лоилоне волча, бехке берех волча баска дуьн: Манзанаса цхьа «специальность» яр Іазап тІаоттадаьча хана лийцарашка дувлаш дола мухьарч магнитофонеца дІаяздеш хилар, яхаш. Лийцарашка шийна эзар дувцийта ца могаш лиеча, цу лийна боахкарий вестий е цар новкъостий тІа а боалабиа, царна хазийта къостеш хинаІ цо из лаенка...

Малхбузе Германе.
(«Ди цайт» яхача газета тІера).

КХЫМЕТТЕЛ СВЯЩЕННИКА А НИЗАШ ДУ

Терраризм лелаьъ аьнна дегабуам баь суд еш волча 2 баска низаш даьа аьнна бехке еш яр испански полиши. Царех цаІ священник ва. Вокхо, 21 шу долча Джезус Абрискета, фабричин бохлоло йоах 30 полицейске «хаддаза низаш» лора шийна. Бургоса военни трибунало суд еш да 16 баскски националист. Царех нах аурволаш ва, нагахьа санна 2 шу хьалха полицейски инспектор верах уж бехке хилар чІоагІдой. Набахта ваьла 70 шу суд е мегаш волча Абрискета суде аьлар, ше лаьцача хавах 22 хийнахь цхьа саг чувоаллавеча камера чу веьлав ше. Цо кхы тІа аьлар, ший новкъостех цаІ полице еькахача хана «деррига вокавьяр». Низаш даь хиларах Абрискета беш хиина хоам совцабир суда председателя полковника Мануэль Ордадаса цуьнга; «Укх процессе вай къестадаш полиши харцахьа лийна хилар» аьнна. Низаш дарах 37 шу долча священника Хуан Гаргига - Селайе дийцар басакшта духьалара воа кийчдаьи судакочун отчета тІа дар. Отчета ханнеех, священник наручникаш а йоахкаш, кулгаш тоьаштта кІал дІа а дийхха хиннав. Шьякха йийттай цуна истолах дІа а дийхка, корта Іочу а заха. Полицейскеша берзан вогаьаса йиттай цуна. юххера а, камера чу кхессав, хиъ ла тарга ха яьккхай цо цу чу улаш.

(«Дейли миррор» яхача английски газета тІара).

ХАОТТАМ

Тхаи республике гІоллеи Грозне кхуьлуш морхаш а йолаш, йоачаш а йоалаш, Іуйрийна пхьаьцайолча моттигашка доли а доалаш, малдбуьзехьара тІаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гІолла 0 градусагара 5 градусага кхоачаш Грозне 2—4 градуси йІовхал йолаш хила а тарлу. 18 декабрера 21 декабре кхаччалца морхаш а йоали юкъ-юкъе еккхаш, лоадама йоачаш а йоалаш ха хила тарлу. Деношкъе кхаьчача хана наг-наттахьа лоа дехкарда. 20-чей 21-чей декабре пхьаьцайолча моттигашка хоаи лоаллярда. Фегара температура биЙсашка 18-чей 19-чей декабре 1 градус йІовхалгара 4 градус шелалга кхоачаш, 20-чей 21-чей декабре 2—7 градус шелал йолаш, деношка 4 градус шелалгара 1 градус йІовхалга кхоачаш, юххьанца 1 градус шелалгара 4 градус йІовхалга кхоачаш хургья.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

НИЙСА ПАЙДА ЭЦА ГАЗ ЙОАГАЕЧА ПИЙШКЕХ!

Дагакхабалаш, газаца летаеча приборех пайда эцача хана еррига кхерамлен правилаш кхочакъхьаро хатарашта, лелхамашта, цІераш юлара, отравленешта шоаш кІалхардоахаргахилар.

Оашош пийшк хьаллотаеле хьалхагІа цІагІа фо чу ца кхетийтачa дергдаш, газопровода тІарен пийшка хьалташкарен еррига кранаш тешшаме дІаькъйлдий хьажа, газаца летаеча пийшка шибери кхуьрча, кІалкира киІариги хьаелла.

Газ йоагача кхуьрчара фо хьалъувзий хьажа, цу гІулакха лотадаь кьаьхатилг чухьежача бІалга дІатІадахьа мара дезац. Чура фо хьалъувлаш хуле, кьаьхатилг бІалга тІалетаргда, дІачуузадергда.

Нагахьа санна кьаьхатилг бІалга дІатІалеташ е дІачуузадеш а ца хуле, газови пийшк хьаллотае меттане а мегаргьяц.

Пийшка юххерча газопровода тІара кранаш хьелла. Кьаьхатилг хьал а лотадийя, чухьежача бІалгах дІачу а даьккхе; запальника дІатІехьо, тІаккха юххелиа дІатІатоІае электромагнитни клапана кнопка, цу хана запальника чура газ хьаллотаела еза.

Цхьо минута яьнача гІолла клапана кнопке дІахеца, запальника чура газ йоагаш хиларах бокъонца шоай дог тешаде, хІаьта нагахьа санна кнопка дІахийцача тІехьагІа запальник йой, тІаккха 2—3 минута яьнача гІолла, вешта аьлча кхуьрча фо чехетийтачул тІехьагІа, цІаьхха ала бакхна хьажа запальника чу.

Горелкана хьалхашкара газови кран хьаелла, хьаьвраухача газах горелка часедоачa Іургашка ала бІаьна хиларах бокъонца шоай дог тешаде. Фо нийсду регулятор дІахьовзаьрча віашІехьдакхха горелка чура газ нийса йоагалга. Боагаш бола ала сийна-шаькъа бое болаш. 4—5 сантиметрал лакхагІа боацаш хила беза хьалъувза фо шиберца нийсде.

Пийшк лотаьчул тІехьагІа газ нинцта йоаг хьежа, чухьежа бІалг юкъ-юкъе хьа е беллаш, бІарг лакха сат а воацаш ма йита хьаллотаь пийшк.

Пийшк тІехьаьнна йІоах ца елийтара цун пенашта кхераме лелхамаш ца хилийтара пийшка арахьара оагІош 80 градусал тІех дІоах ма далийте.

ДІакъовла пийшка кхуьрч, горелкана хьалхашка йовлла крани пийшка юхерча газопровода тІара крани, шибер а кхуьрча кІалхара наІарилг а.

Газ хецаенна хуле, газопровода тІара кран дІакъовла, цу сахьате хьеже аварийни службе, контрольни журнала тІа дІаяздаь латта телефон а теха.

ЦІагІа фо чукхетийта, цІагІа ала ма бакхха, электроприборех пайда ма эца.

Газови оборудовани талха яла, контрольни журнала тІа дІаяза латта телефон тоха.

«Грозгоргаз» трест.

Новкъостий!

Іан замалахье, лаьттах гІор еча хана, лаьтта кІалагІолла йолха газопроводаш талхара, газ хецаелара кхерам дукхагІа хул.

Города улицашка гІолла долхача, канализационни люкашта, подвалашта юкъе гІолла тІехдовлача, чуІеча цІенойи общественни зданейн лагІош тІа гІолла тІакІал дувлача хана, боккъала, тхона фу бала ба аьле ма Іелаш, нагахьа санна шоашта газа хьаж кхете.

Шоашта газа хьаж кхете, цу сахьате хоам бе «Грозгоргаз» треста аварийни службага, 04 телефон а техе.

Дагакхабалаш, газ хецаеннаяле лелхамаш хила, цІераш юла, наха отравленеш хила тарлуга!

«Грозгоргаз» трест.

ЛадувгІа, хьажа

17 декабрь
ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — Дешарашта фильм. 18.30 — Телевизионни передаераш (нохчий, эрсий меттала). 18.56 — Киножурнал. 19.05 — Дуьнен халкъашта юкъера обозрени. 19.20 — «Сатем бола нус» яха художественни фильм. 20.30 — Фигурни солозаш хахкар йола дунен халкъашта юкъера московски турнир (шишшане солозаш хахкар).

17 декабрь
РАДИО

6.30 — Халкъара эшараш (гІалгІай меттала). 6.50 — Реклама, хоамаш. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 8.22 — «Ашараш халкъа фольклора» яха музыкальни передача (гІалгІай меттала). 16.05 — «Къона тІехье» (нохчий меттала). 16.20 — «Къона тІехье кхетамца кхеешбарех» яха корреспонденци (гІалгІай меттала). 16.35 — «Шоана, кхалнах» яха радиожурнал (нохчий меттала). 16.55 — Ашараш. 17.00 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала). 17.15— «Призвание» яха корреспонденци (эрсий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 17.45 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.00 — Ашараш. 18.10 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).

ТЕЛЕВИДЕНИ
18 декабрь

18.00 — КПСС-а XXIV-ча съезди шкъадолхаш. Пятилетка кхоачашйир шиЙ (гІалгІай меттала). 18.10 — Телевизионни керадараш (гІалгІай, эрсий меттала). 18.30 — Хоамаш, реклама. 18.35 — Киножурнал. 18.45 — «Московски каникулаш». Горька цІерагІча пачхаьалкхен Чечено-Балкхарой драмтеатра спектакль. 20.45 — Хоккейах дунен халкъашта юкъера віашагІкхетар. Чехословакера передачи. 22.00 — УнахцІенонна ха тІа.

РАДИО
18 декабрь

6.30 — Концерт (нохчий меттала). 6.50— Хоамаш, реклама. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.22 — Ашараш. 8.30— Съезда хьалхара яха віашІехьйоаккхараш ба коммунисташ» яха корреспонденци (нохчий меттала). 8.45 — Партийни съезд тІаккхачале дьалха МалгІабина коммунисташ» яха бегда (гІалгІай меттала). 16.05 — «Къона» (гІалгІай меттала). 16.35—Радион телевиденен инструментальни ансамбль я микрофона хьалхашка (нохчий меттала). 17.00 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала). 17.15 — «Вай индустриальни мохи» «Цхьан заводах». (нохчий меттала) 17.30 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 17.45 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.00 — Ашараш. 18.10 — «Гойтински» совхозера репортаж. «Къахьегам, юбилейна шу». «Кийчоа линейна тІа латта техника» (эрсий меттала).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-тІа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-98; редактора зам. — 3-39-11; бехкетохкама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; кехьаной отделен бухгалтерен — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-98; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни культуры промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05248. Заказ № 12740.